

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Dunja Zoričić

Kontrastivna analiza hrvatskih i engleskih

frazema s onimskom sastavnicom

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kroatistiku

Dunja Zoričić

Matični broj: 17425

**Kontrastivna analiza hrvatskih i engleskih
frazema s onimskom sastavnicom**

(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost / Engleski jezik i književnost

Mentorica: dr.sc. Marija Turk, red. prof.

Sumentorica: dr. sc. Branka Drljača Margić, docent

Rijeka, rujan 2015.

SADRŽAJ

1. Uvod	2
2. Frazeologija i frazem	4
2.1. Struktura i oblik frazema	5
2.2. Podrijetlo frazema	7
2.3. Frazalni glagoli vs. idiomi	8
3. Onomastika – nomen est omen	10
3.1. Onomastika u engleskoj lingvistici	13
4. Onim kao sastavnica frazema	15
5. Građa hrvatsko-engleskih onimijskih frazema	17
6. Kontrastivna analiza	20
6.1. Potpuna podudarnost hrvatskih i engleskih frazema	22
6.2. Djelomična podudarnost hrvatskih i engleskih frazema	28
6.3. Nepodudarnost hrvatskih i engleskih frazema	30
7. Hrvatski i engleski frazemi bez ekvivalenata	40
7.1. Hrvatski frazemi bez engleskih ekvivalenata	40
7.2. Engleski frazemi bez hrvatskih ekvivalenata	42
8. Zaključak	54
<i>Sažetak</i>	56
<i>Ključne riječi</i>	56
<i>Izvori i literatura</i>	58

1. UVOD

U ovome se diplomskome radu analiziraju odabrani hrvatski i engleski frazemi s onimskom sastavnicom. Riječ je o frazemima kojima je sastavnicom vlastito ime, odnosno toponim, etnonim ili antroponim. Cilj je rada bio provesti kontrastivnu analizu navedenih frazema da bi se utvrdile podudarnosti, sličnosti i razlike hrvatske i engleske onimijske frazeologije. Frazemi su prikupljeni iz *Hrvatskog frazeološkog rječnika* Antice Menac, Željke Fink-Arsovski i Radomira Venturina, *Hrvatsko-engleskog frazeološkog rječnika* Dalibora Vrgoča i Željke Fink-Arsovski, *Hrvatsko-engleskog frazeološkog rječnika* Ivane Bendow, kao i autoričinog *Englesko-hrvatskog frazeološkog rječnika* te iz engleskih frazeoloških rječnika *Oxford Dictionary of Idioms*, *Longman Pocket Idioms Dictionary* i *Cambridge International Dictionary of Idioms*.

Polazište analize su hrvatski frazemi za koje se tražilo izrazne i / ili sadržajne ekvivalente. Kontrastivnom su analizom frazemi podijeljeni u tri skupine kojima se utvrđuju njihove podudarnosti, odnosno različitosti i posebnosti uvjetovane kulturološkom, socijalnom, političkom, povijesnom ili pak nekom drugom značajkom.

Diplomski rad sastoji se od uvoda, sedam poglavlja i zaključka. U prvom se poglavlju ukratko predstavljaju najvažniji termini iz područja hrvatske i engleske frazeologije. Zatim se govori o načelima i pravilima kontrastivne analize te načinu na koji će se hrvatsko-engleski frazemi s onimom obrađivati i uspoređivati u ovome radu.

Drugi je dio rada posvećen kontrastivnoj analizi hrvatsko-engleskih frazema s onimom. Prvu skupinu čine posve podudarni hrvatski i engleski frazemi, što znači isti onim i jednak izraz obaju frazema. U drugu skupinu svrstavaju se djelomično podudarni frazemi pri čemu hrvatski i engleski frazem imaju isti onim, ali je podudarnost izraza djelomična ili različita. Trećom

skupinom utvrđuju se nepodudarni frazemi koji se razlikuju onimskom sastavnicom, pa time i pozadinskom slikom. U posljednjem se poglavlju daje pregled hrvatskih i engleskih frazema s onimskom sastavnicom koji nemaju svog ekvivalenta te se svakom frazemu ukratko opisuje značenje i prevodi slika, odnosno doslovnost.

2. FRAZEOLOGIJA I FRAZEM

Prije analize prikupljene građe hrvatsko-engleskih onimijskih frazema, potrebno je definirati pojam i značajke frazema, njegovu strukturu te postanak i podrijetlo. Pritom je nužno osvrnuti se i na frazeologiju engleskoga jezika u kojoj valja istaknuti dva različita, no opet srodna pojma – *phrasal verbs* i *idioms*, odnosno *idiomatic expressions*. Područje frazeologije izuzetno je zanimljivo ne samo u kontekstu lingvistike, pragmalingvistike, sociolingvistike te općenito filologije, već je i sastavni dio inih humanističkih i društvenih znanosti kao što su etnologija, psihologija i kulturologija, a kojima se nastoji etimološki proučavati i nacionalno očuvati živopisno leksičko blago koje svaki narod i njegovo kulturnojezično naslijeđe čini jedinstvenim i specifičnim.

Za razliku od slobodnih sveza u kojima svaka od sastavnica zadržava svoje značenje, u frazeološkim svezama¹ „dolazi do promjene odnosno gubitka značenja svih ili nekih sastavnica (barem jedne od njih), pa značenje cijele sveze ne proistječe iz značenja pojedinih sastavnica. Takve se sveze rabe kao gotove, cjelovite jedinice, tako da ne nastaju u govornom procesu, nego su govorniku unaprijed poznate, na neki način zadane: on ne bira sastavnice, nego gotovu svezu” (Menac 2007: 9). S obzirom na obilježje slikovitosti i ekspresivnosti, sastavnice frazema uglavnom dobivaju konotativno značenje, što je izravno vezano uz *desemantizaciju* pojedinih ili svih sastavnica frazema (Fink-Arsovski 2002: 6–7). Ivana Jerolimov (2001: 88) kao jedan od kriterija za razlikovanje frazeološke jedinice od ostalih nefrazeoloških sklopova navodi *idiomatičnost* te ju definira kao određenu „sliku” koja najčešće označava metaforu, iako metafora ne mora nužno biti pretpostavka za sve slike frazeoloških izraza.

Za razliku od slobodnih veza riječi čija denotativna karakteristika pretpostavlja mogućnost promjene ili zamjene kojih od sastavnica (a samim time

¹ Iako postoje različiti nazivi za frazeološku jedinicu kao što su *frazem*, *frazeologizam*, *idiom* ili *idiomatska fraza*, u ovome će se radu koristiti termin *frazem* jer je općeprihvaćen u hrvatskoj frazeologiji.

i značenja), struktura frazema je čvrsta, stalna te unaprijed određenog oblika, zbog čega govornici najčešće ni nemaju osjećaj kako ono što reproduciraju u govornom procesu može biti bilo kakve druge naravi doli „ustaljene fraze” koja se nesvjesno, ali trajno uvukla u jezik i njegovu kulturno-povijesnu baštinu (Menac 1970: 1).

2.1. Struktura i oblik frazema

Sastav i struktura frazema uglavnom su čvrsti, pa ponekad nije moguća promjena ni jedne od njegovih sastavnica, čak ni sinonimom ili srodnom riječju. Primjerice, sastavnice frazema *kasno Marko na Kosovo stiže* (‘sad je kasno, trebalo je ranije djelovati’) ni u kojem se slučaju ne mogu zamijeniti sinonimom ili nekim drugim bliskim onimom („kasno Ivan na Kosovo stiže” ili „kasno Marko na Velebit stiže”). Isti je slučaj i s poretkom sastavnica frazema, pa se tako, na primjer, kaže *ići od Poncija do Pilata*, a ne „ići od Pilata do Poncija”, ili *borba Davida i Golijata*, ali ne „borba Golijata i Davida”.

Postoje, međutim i frazemi čija struktura ponekad dopušta inverziju ili sinonimske (ili semantički bliske) parnjake nekih sastavnica. Takvi su, na primjer, frazemi: *proći (provesti se) kao Janko na Kosovu*, *Katica (djevojka) za sve*, *pričati (pripovijedati) Markove konake*, *ravno je sve do mora (Kosova) komu*, *stajati (koštati) <koga> kao svetog Petra kajgana*, *star kao Biblija (Metuzalem)*, *praviti se Tošo (Englez)*. Ponekad zamjena frazemskih sastavnica može dovesti i do mijenjanja strukture frazema, iako im značenje ostaje isto (*kao da je pao s Marsa* i *kao da je s Marsa pao*).

Ponekad je struktura frazema takva da zahtijeva gramatičku vrstu zamjene, a tada je potrebno upotrijebiti drugu riječ zbog promjene gramatičkog značenja. To se odnosi na glagole svršenog i nesvršenog vida: *otkriti/otkrivati Ameriku*, *ispraviti/ispravljati krivu Drinu*, *prijeći/prelaziti Rubikon*, a uključuje i

promjene deklinacija, konjugacija i sl. (*bilo je (bit će) krvi do koljena, pala je (past će) krv*). Druga vrsta zamjene uključuje istu osnovnu sliku, ali različit aspekt subjekta i objekta, stoga u takvim slučajevima govorimo o dvama različitim frazemima (*ići od Poncija do Pilata i slati koga od Poncija do Pilata*). U treću skupinu zamjena spadaju riječi suprotna značenja koje kao sastavnice frazema stvaraju frazemske antonimske parove: *imati jake (čelične) živce i imati slabe (tanke) živce, dobra (meko) srca i tvrda srca, bez kičme i imati kičmu*. Naravno, takva vrsta antonimije nije moguća kod svih frazema, pa se kaže *zli jezici*, ali ne i „dobra jezici”, *biti brz na jeziku*, ali ne i „biti spor na jeziku”, *nemati dlake na jeziku*, ali ne i „imati dlake na jeziku” (Menac 1970: 2–3).

Promatrajući ih s obzirom na njihov oblik, možemo razlikovati tri skupine frazema. Opsegom najmanji frazem čini fonetska riječ. Takvi frazemi obično se sastoje od jedne autosemantičke i jedne (ili više) sinsemantičke riječi (*Katica za sve, od Adama, ni u ludilu*). U drugu skupinu spadaju frazemi koji opsegom odgovaraju skupu riječi, pa se može govoriti o frazemskim sintagmama. To znači da ih sačinjavaju najmanje dvije samostalne riječi uz koje mogu i ne moraju stajati pomoćne riječi. Skupovi riječi razlikuju se po sintaktičkoj svezi koja može biti neovisnoga tipa, dakle povezivanje sastavnica neovisnim veznicima (*od krvi i mesa, s neba pa u rebra, između Scile i Haribde*), ili pak ovisnog tipa. Ako je sintaktička veza ovisnoga tipa, u tom slučaju razlikujemo: sročnost ili kongruenciju – podudaranje glavne i zavisne riječi u rodu, broju i padežu (*Sizifov posao, Ahilova peta, Tantalove muke*), ili pak rekciju ili upravljanje – kada glavna riječ određuje oblik ovisne riječi. U tom slučaju postoji glagolska rekcija (*otkrivati Ameriku, prijeći Rubikon*), imenička rekcija (*zub vremena, rat živaca*), pridjevska rekcija (*posljednji Mohikanac, Damoklov mač, nevjerni Toma, Judin poljubac*) i priložna rekcija (*kao da je pao s Marsa, star kao Biblija, biti dužan kao Grčka, ravno je sve do mora (Kosova) komu*). Treći je tip ovisne sintaktičke sveze pridruživanje. U tom je slučaju ovisna riječ

nepromjenjiva ili se rabi u osnovnom obliku (*srljati grlom u jagode*). Treća skupina prati frazeme sa strukturom rečenice, a takvi su frazemi, na primjer, *kasno Marko na Kosovo stiže, ako neće Muhamed brijegu, mora brijeg Muhamedu, puno (mnogo) je vode proteklo <Savom>*.²

2.2. Podrijetlo frazema

Pri utvrđivanju postanka i podrijetla frazema isključivo jezikoslovna istraživanja uglavnom nisu dostatna, stoga je vrlo često potrebno posegnuti i za drugim znanostima kao što su povijest, geografija, folkloristika i dr. Budući da je područje frazeologije više od ostalih jezičnih područja usko povezano s tradicijom, poviješću, kulturom te općenito životnim iskustvima nekoga naroda, neizbježno je stvaranje nacionalnih frazema koji su specifični za svaki jezični sustav. Osim frazema s nacionalnim karakterom koji reflektiraju tipične hrvatske prilike, događaje, ličnosti ili krajeve (*Zvonimirova baština* – ‘prokletstvo’, *držati se kao drvena Marija* – ‘usiljeno se držati (ponašati)’, *Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba* – ‘neobavljen posao’), za hrvatski jezik takvi su na primjer i: *dobiti šipak* (‘ne dobiti ništa, ostati bez očekivanih rezultata’), *soliti pamet* komu (‘nepotrebno poučavati koga, nametati komu svoje stavove’), *dok kažeš keks (britva)* (‘brzo, odmah, u najkraće vrijeme, velikom brzinom’), *na svetoga nikada* (‘nikada’) i slično, a za njih je karakteristično da se, iako mogu imati frazemske ekvivalente u nekom drugom jeziku, nikada ne prevode doslovno (Turk 1994: 38).

Za razliku od nacionalnih, općeeuropski se frazemi koriste u mnogim jezicima i obično pretpostavljaju predznanje o (svjetskim) povijesnim, biblijskim, mitološkim ili književnoumjetničkim izrekama, ličnostima,

² U ovom sam se poglavlju kod definiranja strukture frazema paralelno služila knjigom *Hrvatska frazeologija* Antice Menac (2007) te *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* Željke Fink-Arsovske (2002), a iako se radi o jednakoj podjeli i srodnoj terminologiji, valja napomenuti kako A. Menac govori o obliku frazema, dok Ž. Fink-Arsovska frazeme dijeli prema *opsegu*.

pojmovima ili događajima općepoznatima svim narodima (*nevjerni Toma, Ahilova peta, Judin poljubac, Pirova pobjeda, Pandorina kutija, star kao Metuzalem*). U ovu kategoriju spadaju i frazemi s općim značenjem čiji ishodišni jezik još nije poznat (*imati u krvi*), a posebno su atraktivni novi, aktualni frazemi koji se danas sve brže šire i kalkiraju (*odljev mozgova, pranje mozga*) (Turk 1994: 40–42).

2.3. Frazalni glagoli vs. idiomi

I dok među ranije spomenutim pojmovima *frazem, frazeologizam, idiom* i *idiomatska fraza* s područja hrvatske leksikologije ne postoje terminološke razlike, u engleskome je jeziku situacija nešto drugačija. Naime, pojmovi *phrasal verb* [frazalni glagol], *idiom* [fraza, idiom] i *idiomatic expression* [idiomatska fraza] zbog svoje prirode (ali i strukture) nisu međusobno zamjenjivi u svim situacijama. Prema rječniku *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (2010: R09), frazalni glagoli su glagoli koje sačinjavaju dvije, ili ponekad tri riječi. Prva je riječ glagol nakon koje slijedi prilog (*turn down*) ili prijedlog (*eat into*). Ponekad je značenje frazalnih glagola vrlo jasno i transparentno jer spoj njegovih sastavnica – glagola i riječce koja stoji uz njega – zadržavaju svoje denotativno značenje. No u nekim slučajevima frazalnim glagolima nije moguće otkriti značenje bez da ih se pomnije prouči i shvati.³

S druge strane, pojam idioma se prema rječniku *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (2010: R14) definira kao fraza čije je značenje teško ili nemoguće shvatiti ako promatramo značenje svake njene sastavnice pojedinačno. Ponekad je moguće zamijeniti jednu od sastavnica idioma nekom

³ Phrasal verbs (sometimes called multi-word verbs) are verbs that consist of two, or sometimes three, words. The first word is a verb and it is followed by an adverb (*turn down*) or a preposition (*eat into*) or both (*put up with*). [...] The meaning of some phrasal verbs, such as *sit down*, is easy to guess because the verb and the particle keep their usual meaning. However, many phrasal verbs have idiomatic meaning that you need to learn. *put, up* and *with*, for example, do not add up to the meaning of *put up with* (= tolerate) (2010: R09). (prevela Dunja Zoričić)

drugom riječju. Na primjer, u frazi *be a bag of nerves* (hrv. *biti na rubu živaca*), riječ *bag* [vreća] moguće je zamijeniti riječju *bundle* [svežanj], a u nekim slučajevima moguće su čak i višestruke sinonimske zamjene. U izrazu *disappear into thin air* (hrv. *nestati bez traga <i glasa>*), riječ *disappear* [nestati] moguće je zamijeniti riječju *vanish* [iščeznuti], *melt* [rastopiti se] ili *evaporate* [ispariti].⁴ Idiomatske fraze su u engleskom jeziku vrlo slične idiomima (frazama), samo što se njihova uporaba prepisuje izrazito neformalnom, ponekad i vulgarnom ili grotesknom govornom stilu (*hold your tongue!* – *jezik za zube!*, *be <down> in the dumps* – *biti u bedu*, *it is raining cats and dogs* – *lije (pada, pljušti) kao iz kabla*, *when pigs fly* – *kad na vrbi rodi grožđe*).

Dakle, dok u hrvatskoj frazeologiji termin frazem označava neslobodnu vezu riječi čije značenje nije jednako zbroju značenja njegovih pojedinih dijelova (Menac 1970: 1), lingvistika engleskoga jezika razlikuje frazalne glagole kao spojeve riječi u kojima kao dopuna glagolu najčešće stoji prilog ili prijedlog, te idiome ili fraze, koji su strukturom bliži frazemima hrvatskoga jezika. Iako srodni po svojstvu ekspresivnosti i konotativnosti zahvaljujući kojima nije uvijek moguće doslovno prevoditi njihovo značenje, najbitnija razlika između frazalnih glagola i idioma jest što frazalni glagoli mogu biti dijelom strukture idioma (frazu), dok obrnut slučaj nije moguć. Tako na primjer frazalni glagol *get up* [dići se, ustati se], kao sastavni dio idioma, fraze, odnosno frazema *get up your nose* (hrv. *ići na jetra komu*) gubi svoje denotativno značenje (frazalnoga glagola) te stapajući se s ostatkom denotativno lišenih sastavnica sudjeluje u procesu *idiomatičnosti* kreirajući - frazem.

⁴ An idiom is a phrase whose meaning is difficult or sometimes impossible to guess by looking at the meanings of the individual words it contains. For example, the phrase **be in the same boat** has a literal meaning that is easy to understand, but it also has a common idiomatic meaning. Here, **be in the same boat** means 'to be in the same difficult or unfortunate situation'. [...] Sometimes one 'full' word of an idiom can be replaced by another. For example, in the idiom **be a bag of nerves**, **bag** can be replaced by **bundle**. In some idioms, many alternatives are possible. In the expression **dissappear into thin air**, you could replace **dissappear** with **vanish**, **melt** or **evaporate** (2010: R14). (prevela Dunja Zoričić)

3. ONOMASTIKA – NOMEN EST OMEN

Kao jedna od jezikoslovnih disciplina javlja se onomastika (*grč.* ónoma – ime), odnosno onomatologija ili imenoslovlje. Vladimir Anić i Ivo Goldstein definiraju onomastiku kao granu lingvistike koja „izučava značenje i nastanak vlastitih imena“, odnosno kao „ukupnost vlastitih imena (osobnih, obiteljskih, mjesnih) koja se pojavljuju na nekom etničkom, geografskom ili jezičnom području“ (2000: 940). *Hrvatski enciklopedijski rječnik* termin onomastike tumači isto, dok Bratoljub Klaić pod pojmom onomastike podrazumijeva „nauk[u] o značenju i tvorbi (vlastitih) imena“ (2000: 973). Predmet bavljenja onomastike su onimi (imena).

Onomastika se obično dijeli na antroponimiju (ukupnost imena ljudi) i toponimiju (ukupnost imena lokaliteta), pa se znanosti koje se bave pitanjima antroponimije i toponimije nazivaju antroponomastikom i toponomastikom. Sukladno tome, onime koji pripadaju antroponimiji i toponimiji nazivamo antroponimima i toponimima. Osim osnovne podjele koja je ujedno i najuobičajenija, onomastiku čine i etnonimija (imena naroda i stanovnika), bionimija (imena živih bića osim čovjeka) i ergonimija, odnosno krematonimija (imena proizvoda i tvorevina) (Vuković 2007: 147–157).

Nadalje, antroponimija obuhvaća realnu antroponimiju (osobna imena, prezimena i nadimke stvarnih ljudi i imena svetaca – *Petar, Damoklo, Horvat, Babić, Tomo, Ljutko, sv. Antun*) i fiktivnu antroponimiju (imena mitoloških bića, božanstava te imena likova iz književnih djela – *Pegaz, Heraklo, Werther, Glembay*). Toponimija se dijeli na primarnu (dokumentirana i dobro poznata imena) i sekundarnu (novija imena koja se javljaju sukladno razvoju i širenju lokaliteta). Iako se toponimi mogu podijeliti po vrsti i tipu imenovanja, najčešća je podjela toponima na ekonime (imena naseljenih mjesta – *Rijeka, Pula, Varaždin*), oronime (imena gora i uzvisina – *Učka, Dinara, Velebit*) i hidronime (imena voda, rijeka i jezera – *Sava, Dunav, Jarun, Vransko jezero*). Polje

etnonimije podrazumijeva etnike (imena stanovnika naseljenih mjesta, regija, država i kontinenta – *Dubrovčanin, Francuz, Azijac*), egzonime (naziv nekoga mjesta drugačiji od onoga u mjestu ili zemlji kojoj pripada – *Wien–Beč, Thessaloniki–Solun*) i etnonime (imena naroda – *Slaveni, Bušmani*). Bionime dijelimo na zoonime (nazivi vrsta životinja – *vuk, lisica, šaran*) i fitonime (nazivi sorti biljaka – *kamelija, ruža, čempres*) (Vuković 2007: 147–157).

Sve je intenzivnija tendencija proučavanja sadržaja, odnosno prirode vlastitih imenica te pitanja funkcije koju one nose nasuprot općim imenicama. Tradicionalna lingvistika na vlastite imenice gleda kao na leksičke jedinice čija je (jedina) funkcija ona referencijalna, identifikacijska te striktno vezana za jednu osobu ili jedan objekt, dok su opće imenice te koje imaju značenje i mogu biti punoznačne riječi.

No u novije vrijeme vlastite se imenice promatraju kroz prizmu kognitivne semantike te se na njih gleda kao na riječi koje u određenom semantičkom kontekstu mogu poprimiti funkciju opće imenice. S vremenom ta vlastita imenica i izvan tog konteksta poprima konotativnu funkciju opće imenice, pa se može govoriti o omnipersonalnoj uporabi imena (Marković 2010: 191). Čest je slučaj da kod pojedinih onima dolazi do procesa apelativizacije i deonimizacije zahvaljujući kojima (vlastita) imenica postaje sastavnim dijelom leksičkog fonda određenog jezičnog sustava (Barac Grum 1990: 15; Peti 1999: 108; Brozović Rončević, Žic Fuchs 2003/2004: 92; Opašić 2014: 502). Marković (2010: 181) je oprezan kada govori o procesima apelativizacije i deonimizacije, pa umjesto toga koristi termin *eponimizacija*.

Takvi su, na primjer, eponimi *žilet* (‘nožić za brijanje, britvica’), *pampersice* (‘papirnat dječje pelene za jednokratnu uporabu’), *aspirin* (‘lijek u obliku praška ili tablete’) i *kalodont* (‘pasta za zube’). Iako su prvotno imali funkciju onima, zbog česte uporabe proizvoda s tim nazivljem došlo je do procesa apelativizacije, pa se danas, primjerice, riječju *žilet* imenuju sve britvice,

a ne samo one marke „Gillette“. Isti je slučaj i s biblijski motiviranim riječima *juda* (‘izdajica’), *golgota* (‘velike muke, mučeništvo, simbol trpljenja i ispaštanja’), *baraba* (‘onaj koji je bez potrebnih dobrih svojstava u ljudskom društvu, grub, prost i nasilan čovjek; ološ, propalica’), *jeremija* (‘onaj koji se stalno žali, onaj koji stalno kuka’) i *samaritanac* (‘milosrdan čovjek’), gdje prijelaz onima u apelativ sa sobom može povlačiti i dodatno, šatrovačko ili pejorativno značenje⁵.

U ovom kontekstu valja spomenuti i (konceptualnu) metaforu i metonimiju kao „temeljne kognitivne procese prisutne ne samo u jeziku nego u gotovo svim domenama ljudskog djelovanja“ (Brdar, Brdar-Szabó 2001: 35). George Lakoff, za kojeg se može reći da je među prvima koji su proširili polje (funkcije) metafore i isticali važnost uloge čovjekovog konceptualnog sustava u objašnjavanju metafore u jeziku, tvrdi: „Bit je metafore u tome da jednu stvar razumijemo i doživljavamo kao neku drugu“ (Lakoff, Johnson 1980: 4). I dok je za konstruiranje značenja kod konceptualne metafore nužno postojanje dvije konceptualne domene, izvorne i ciljne koje se preslikavaju jedna na drugu (Stanojević 2013: 54), za metonimiju je karakteristično preslikavanje unutar jedne konceptualne domene (Brdar, Brdar-Szabó 2001: 36).

Ta su preslikavanja vidljiva i u onomastici, pa kad se kaže *Na zidu mi visi Rembrandt* mislimo, naravno, na umjetničku sliku poznatoga slikara, stoga se ovdje radi o metonimiji. Primjer metafore vidljiv je u sljedećoj rečenici: *Tko su Don Juani koji osvajaju žene?*⁶ Ovaj nebrojeno puta opjevan književni lik danas je postao sinonimom za ženskara (‘onaj koji rado i često osvaja žene, onaj koji juri za suknjama’), a bio je i poticajem za tvorbu apelativa *donžuan* (‘zavodnik, pustolov, avanturist’). Isti je slučaj s apelativima *sodomija* (‘seksualna nastranost, osoba koja uživa u snošaju sa životinjama’) i *glembajevština* (‘stanje

⁵ V. više u Opašić 2014: 504–508.

⁶ <http://www.intimatemedicine.com.hr/enciklopedija-seksualnosti/partnerski-odnosi/partnerski-problemi/zenskar/tko-su-don-juani-koji-osvajaju-zene/>

duhova i način života opisan u prozno-dramskom ciklusu o Glembajevima M. Krleže’), kao i s opisnim pridjevima *orvelovski* (‘koji se odnosi na: stanje tjeskobe i nemoći čovjeka pritisnutog totalitarnim režimom, svemoćnom silom vlasti i dehumanizacijom, kao u Orwellovu romanu *1984*; manipulaciju činjenicama i krivotvorenje povijesnih istina u propagandne svrhe, kao u Orwellovim romanima’) i *donkihotovski* (‘koji se odnosi na čovjeka: koji ima nestvarne ideale i koji uzaludno gubi vrijeme da bi ih postigao; koji izaziva podsmijeh’). Kao razloge apelativizacije vlastitih imena u nekom jeziku Vida Barac-Grum (1990: 18) navodi potrebu za širenjem jezičnog leksika te težnju za nijansiranjem određenih pojmova. Važno je spomenuti i da su ovakvi primjeri najvjerniji pokazatelj ekonomičnosti jezika, ali i utjecaja književnosti na jezični fundus svakodnevice.

Siniša Vuković (2007: 141–142) tvrdi da je onomastika interdisciplinarna znanost, jer svako govorenje o onomastičkoj građi podrazumijeva poznavanje drugih znanosti kao što su povijest, geografija, etimologija, mitologija i slično. Primjerice, antroponim *Metuzalem* podrazumijeva poznavanje biblijske priče⁷ o najstarijem čovjeku koji je doživio 969. godinu, a čije je ime danas sinonim za vrlo staru osobu, odnosno za čovjeka u vrlo visokoj životnoj dobi. To potvrđuje i hrvatski frazem *star kao Metuzalem* značenja ‘jako (vrlo) star’, ali i engleski frazem *since the days of Methuselah*, čiji je hrvatski ekvivalent frazem *od pamtivijeka*. U sljedećem se poglavlju detaljnije govori upravo o onimima kao sastavnicama frazema.

3.1. Onomastika u engleskoj lingvistici

Iako onomastiku u hrvatskoj lingvistici zanima sve o nazivlju kao i u engleskoj lingvistici, dobro je skrenuti pozornost na imena čiji je status nešto

⁷ Prema Knjizi Postanka 5:27: „Metušelah poživje u svemu 969 godina pa umrije” (<https://sh.wikipedia.org/wiki/Metuzalem>).

drugačiji u engleskome i hrvatskome jeziku. Naime, poznata je etimologija onima za dane u tjednu i mjesece u hrvatskoj lingvistici. Tako je npr. mjesec *listopad* motiviran opadanjem lišća početkom jeseni, mjesec *srpanj* označava vrijeme kada se srpom žanje žito, a mjesec *siječanj* nagoviješta vrijeme sječe drva za potpalu vatre⁸. Isto tako, etimologija riječi *ponedjeljak* proizlazi iz praslavenskog skupa riječi *po+nedělja*, što bi značilo ‘poslije nedjelje’⁹. U engleskome jeziku *Sunday* je naziv za posljednji dan u tjednu te se njime odaje počast Suncu, nakon čega slijedi *Monday* – dan posvećen Mjesecu. Riječ *Monday* svoje podrijetlo vuče iz starog germanskog naziva *monandaeg* (‘Moon’). Slična je situacija i u ostalim germanskim ali i romanskim jezicima u kojima je latinska riječ *luna* poslužila kao korijen prilikom imenovanja prvoga dana u tjednu (*tal.* – lunedì, *franc.* – Lundi, *njem.* – Montag)¹⁰. No usprkos motivaciji spomenutih onima i referencijalnoj funkciji koju imaju, valja naglasiti kako engleska lingvistika tretira dane u tjednu i mjesece kao vlastita imena, dok se hrvatska lingvistika prema njima odnosi kao prema općim imenicama maloga početnoga slova¹¹.

⁸ <http://forum.roda.hr/threads/6481-znacenje-hrvatskih-imena-mjeseci>

⁹ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ponedjeljak>

¹⁰ <http://www.indepthinfo.com/weekdays/monday.shtml>

¹¹ <http://www.grammarly.com/handbook/mechanics/capitalization/8/capitalization-the-days-of-the-week-the-months-of-/>

4. ONIM KAO SASTAVNICA FRAZEMA

Kao jedna od sastavnica frazema može se javiti i vlastito ime. Onimi u frazemima mogu biti imenice ili pridjevi, a obuhvaćaju antroponime (*Arijadnina nit, mudar kao Solomun*), etnonime (*pušiti kao Turčin, pijan kao Rus*) i toponime (*sve u redu k'o u Beču, briga koga što Mađarska nema mora*). „Vlastito ime kao sastavnica frazema može biti važnim i vrlo sigurnim pokazateljem njegova podrijetla“ (Opašić 2014: 415). Prema tome, isto kao što je moguće podijeliti frazeme na uopćenoj razini, i frazeme s onimskom sastavnicom prema podrijetlu možemo podijeliti na nacionalne (*Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba, i mirna Bosna*), biblijski motivirane frazeme (*od Adama <i Eve>, nevjerni Toma*), frazeme s povijesnim ili mitološkim onimima (*posljednji Mohikanac, zajahati Pegaza*) te ostale općeeuropske frazeme (*Nešto je trulo u državi Danskoj*) (Turk 1994: 38–42).

Povijesno, mitološko i biblijski motivirani frazemi u sebi sadržavaju kontekst i identifikaciju određene osobe u njemu. Kad se za nekog kaže da je *strpljiv kao Job* (‘vrlo strpljiv’) ili da prolazi *Tantalove muke* (‘velike (nepremostive) poteškoće, teške (nesnosne) patnje’) poželjno je poznavati etimologiju frazema i ulogu povijesne, mitološke ili biblijske osobe u njoj, točnije osobine koja je tu osobu „pretvorila“ u ime-simbol. Za razliku od njih, kod nacionalnih frazema „svako ime [...] može postati osnova za tvorbu apelativa, odnosno može primiti širi semantički kontekst i apelativizirati se“ (Vida Barac-Grum 1990: 17). Za takve je onime karakteristična deonimizacija u trenutku ulaska u sastav frazema, što samo potvrđuje njihovu onipersonalnu uporabu.

Frazemi s onimskom sastavnicom iznimno su plodno područje, posebice za sociolingviste, jer je kroz njih moguć uvid u strano i vlastito. Mogu biti pokazateljem tipičnih osobina nekoga naroda, u što ulaze i iskustva s drugim narodima kao i percipiranje njihovih navika i običaja. Nerijetko takvi onimijski

frazemi reflektiraju stereotipne predodžbe, odnosno pripisivanje pozitivnih ili negativnih osobina društvenim skupinama, njihovim članovima ali i njihovim „domaćim“ proizvodima (Ivanetić, Karlavaris-Bremer 1999: 132–133). Primjerice, etnonimi u frazemima *pušiti kao Turčin* (‘mного pušiti, biti veliki pušač’), *pijan kao Rus* (‘jako pijan’) i *raditi kao Švaba* (‘marljivo raditi’) otkrivaju pretpostavku hrvatskoga naroda o ponašanju, odnosno o lošim navikama Turaka i Rusa te marljivosti Nijemaca. Pritom je bitno spomenuti i utjecaj kojeg su oba naroda imala na hrvatsku povijest, a sličan je slučaj razvidan i među drugim povijesno i kulturno povezanim narodima¹².

Tako je u engleskome jeziku potvrđen veliki broj frazema s onimom *Dutch* [Nizozemska, nizozemski] (*go Dutch, Dutch courage, talk to sb like a Dutch uncle, be (get) in Dutch, it's double Dutch to me, Dutch treat, I'm a Dutchman, that beats the Dutch*) koji su vjerojatno posljedica burnih englesko-nizozemskih ratova tijekom 17. stoljeća nakon kojih su nastali stereotipi (možda čak i predrasude) prema nizozemskome narodu. Frazemi *biti pun rupa kao švicarski sir* (‘biti pun propusta, nedostataka’) i *točan kao <švicarski> sat* (‘vrlo točan, točan u minutu’) koji se javljaju i u drugim jezicima te frazem *imati albanske svjećice* (‘biti usporen u razmišljanju, sporo zaključivati’) pokazuju i stav govornika prema proizvodima koji su zbog svoje (ne)funkcionalnosti postali zaštitnim znakom nekog naroda.

¹² V. više u Ivanetić, Karlavaris-Bremer 1999.

5. GRAĐA HRVATSKO-ENGLESKIH ONIMIJSKIH FRAZEMA

Na temelju frazema prikupljenih iz leksikografske građe, u ovome se radu uspoređuju engleski i hrvatski frazemi leksičkog polja *onima*. Kriterij za odabir građe i njenu analizu bio je postojanje barem jedne sastavnice koja predstavlja vlastito ime, točnije toponim, etnonim ili antroponim. Pritom su u građu ulazili i frazemi čijom su sastavnicom posvojni pridjevi nastali od vlastitih imenica. Svrha je rada uočiti postoje li podudarnosti i razlike u onimijskim frazemima između dviju kultura različite prošlosti i sociolingvističke pozadine, jedne anglosaksonske, druge slavenske, te kakve su one naravi.

Prikupljenu građu čine hrvatski i engleski frazemi s različitim onimskim sastavnicama. Hrvatski frazemi sadrže sljedeće onimske sastavnice: antroponime – *Biblija, Tošo, Vjerovanje, Janko, Katica, Marko, ban Kulin, Marija, Sveto pismo, Petar, Poncije, Pilat, Švabo, David, Golijat, Jovo, Martin, Pedro, Mesija, Gera*, toponime – *Amerika, kalvarija/Kalvarija (golgota/Golgota), Bosna, Drina, Grčka, Kosovo, Zagreb, Mars, Sava, Rim, Beč* i etnonime – *Englez, Kinez, Turčin, Rimljanin, Rus*. Među njima se nalaze i posvojni pridjevi nastali od vlastitih imena: *ruski, vlaški, lički, jerihonski, albanski, španski*¹³, *švicarski, ruski, bečki, turski, pakrački, američki, kineski*.

Među engleskim onimijskim frazemima situacija je nešto drugačija, a građa se sastoji od sljedećih onima: antroponimi – *Big Brother* (veliki brat), *Saint Martin* (sv. Martin), *Tom, Dick, Harry, Queer Street* (čudna ulica), *Peter, Paul, Parker, McCoy, Riley, Dixie, Cain, Mr Nice Guy* (gdn Dobričina), *Fanny Adams, David, Nellie, Jack Robinson, Arthur, Martha, Joe, Mr Average* (gdn Prosječni), *Clapham, Joe Bloggs, Joe Blow, Joe Soap* (*Citizen, Sixpack*), *Shank, Lady Muck* (gospođa Balega), *Prince Charming* (šarmantan princ), *Catch 22* (kvaka 22), *Mother Nature* (majka priroda), *Jack, Bob*, toponimi – *China* (Kina), *Rome* (Rim), *Spain* (Španjolska), *Bristol, Coventry, Newcastle, Waterloo, Grand*

¹³ Pridjev *španski* u hrvatskome jeziku glasi *španjolski*, ali je preuzet u frazemu *to je špansko selo* za koga.

Central Station, etnonimi – *Greek* (Grk), *Eskimos* (Eskimi), *Indian* (Indijanac) i krematonim *Band-Aid*. Kao sastavnice engleskih onimijskih frazema javljaju se i leksemi koji u hrvatskome jeziku nemaju status vlastitoga imena kao u engleskome jeziku. Radi se o posvojnim pridjevima nastali od vlastitoga imena – *Irish* (irski), *Chinese* (kineski), *Greek* (grčki), *Cheshire* (češerski), *American* (američki), *Swiss* (švicarski), *Russian* (ruski), *Dutch* (nizozemski) te općim imenicama – *Catholic* (katolik), *Pope* (papa), *Monday* (ponedjeljak), *Friday* (petak), *Sunday* (nedjelja), *March* (ožujak) koje u hrvatskome jeziku ne sadržavaju veliko početno slovo.

Pritom kao zasebnu skupinu valja izdvojiti biblijski, povijesno i mitološki motivirane onime koji su zajednički obama jezicima. Takvi su antroponimi – *Adam/Adam*, *Eva/Eve*, *Pandora/Pandora*, *Damoklo/Damocles*, *Metuzalem/Methuselah*, *Tantal/Tantalus*, *Ahil/Achilles*, *Pir/Pyrrhus*, *Juda/Judas*, *Sizif/Sisyphus*, *Toma/Thomas*, *Muhamed/Mohammed*, *Solomon/Solomon*, *Job/Job*, *Kolumbo/Columbus*, *Pegaz/Pegasus*, *Prokrust/Prokrustes*, *Prometej/Prometheus*, *Potemkin/Potemkin*, *Augija/Augeas*, *Arijadna/Ariadne*, *Krez/Croesus*, *Kupid/Cupid*, *Abraham/Abraham*, *Occam/Occam*, *Freud/Freud*, *Murphy/Murphy*, etnonim *Mohikanac/Mohican* te toponimi – *Rubikon/Rubicon*, *Scila/Scylla*, *Haribda/Charybdis*, *Sodoma/Sodom*, *Gomora/Gomorrhah*, *Damask/Damascus*, *Venera/Venus*. Među njima se nalaze i posvojni pridjevi nastali od vlastitih imena: *kopernikanski/Copernican*, *gordijski/Gordian*, *trojanski/Trojan*, *babelonski/Babel*, *sijamski/Siamese*, *bartolomejski/St. Bartholomew*, *homerski/Homeric*.

Najmanji uvjet za određivanje frazema kao onimijskog bio je postojanje barem jednog onima u frazemu, bilo da je taj onim primarna (*u Adamovu kostimu*, *pijan kao Rus*, *Pandorina kutija*) ili sekundarna (izborna) sastavnica (*puno (mnogo) je vode proteklo <Savom>*, *zreo za ludnicu (Vrapče)*, *ravno je sve do mora (Kosova) komu*).

Neki su frazemi u ovoj građi kao svoje sastavnice imali i po dva onima (*između Scile i Haribde, proći (provesti se) kao Janko na Kosovu, slati koga od Poncija do Pilata, borba Davida i Golijata*), a građa je potvrdila i određene frazeme koji kao frazemsku sastavnicu imaju posvojni pridjev nastao od vlastitoga imena (*biti pun rupa kao švicarski sir, američka posla, kula babilonska, trojanski konj, presjeći gordijski čvor*).

6. KONTRASTIVNA ANALIZA

Prije definiranja kontrastivne analize, vrlo je važno osvrnuti se na teoriju prevođenja te poteškoće na koje je moguće naići pri prijelazu teksta iz jednog jezičnog sustava u drugi. Prema Josipi Forko (2009: 95) „prevođenje je proces u kojem se jezična jedinica iz izvornog jezika zamjenjuje odgovarajućom jedinicom u ciljnom jeziku.” Iako zvuči prilično jednostavno, proces prevođenja nije nimalo jednostavna niti zahvalna aktivnost, a upravo je na prevoditeljima da pri prenošenju određene obavijesti, informacije ili teksta što kvalitetnije odrade svoj posao istovremeno zadržavajući što veći stupanj sociokulturoloških posebnosti izvornoga jezičnog sustava. Dakle, prevoditelji imaju dvostruku zadaću – biti recipijentom izvorne poruke, te ju što ispravnije i potpunije interpretirati, nakon čega je prevedenu poruku (i njenu u potpunosti shvaćenu izvanjezičnu obavijest) nužno jezično kodirati i prenijeti krajnjim korisnicima (Ivir 1996: 248–249).

Dakako, što je jezična jedinica opsegom veća, time kompleksnost njena dekodiranja iz jednog jezika u drugi raste, i to paralelno s odgovornošću prevoditelja da pri procesu prijenosa u što većem opsegu zadrži bogatstvo povijesne, kulturne i folklorne pozadine neke jezične jedinice. No takva idealna situacija nije uvijek moguća, pa se u tom slučaju javljaju *leksičke praznine* – nepostojanje nekog izraza u jeziku primaocu za određeni sadržaj u jeziku davaocu (Forko 2009: 95). Tako, na primjer, riječ *takeout* ili *take-out* (čiju definiciju nije moguće pronaći ni u jednom englesko-hrvatskom rječniku) nije moguće prevesti na hrvatski jezik doslovno ili jednom riječju. Naime, prema *Englesko-hrvatskom rječniku* Rudolfa Filipovića (1999: 1128), prijevod sintagme (ne frazalnog glagola!) *take out* glasi ‘izvaditi, izvući, podići’, no

nigdje nije navedena niti (doslovno) prevedena riječ *takeout*¹⁴, što bi u prijevodu značilo 'hrana za van' (hrana koju se naruči u restoranu, ali se jede izvan njega).

Slična je situacija i s prijevodom frazema. Tako je, na primjer, kod prijevoda engleskog frazema *it's a Chinese fire drill*¹⁵ (hrvatski značenjski ekvivalent bio bi *ne zna se tko pije ni tko plaća*) potrebno poznavati izraz i podrijetlo njegova sadržaja da ne bi došlo do pogrešnoga prijevoda i neshvaćanja izraza u određenom kontekstu. Dakle, najprije je potrebno prepoznati neki izraz kao frazem, a potom, ako je moguće, pronaći ekvivalent u krajnjem jeziku te ga pravilno upotrijebiti (Forko 2009: 97). Stoga je u većini slučajeva kod frazema nužno izbjegavati doslovna prevođenja te sagledati što širu „sliku” jer će se jedino tako krajnjim korisnicima pravilno prenijeti informacija, ali i kvalitetno popuniti fundus sustava jezika primaoca. Ako to ipak nije moguće, „ne preostaje ništa drugo nego parafrazirati, čime se svakako gubi čar, odnosno stilsko obilježje koje frazem nosi sa sobom” (Forko 2009: 97–98).

U tom je kontekstu vrijedna kontrastivna analiza. Cilj kontrastivne analize je usporediti dva (ili više) jezičnih sustava ili pak njihove podsustave te po određenim kriterijima odrediti njihove sličnosti i razlike (Fisiak 1981 navedeno u Kružić 2011: 147). Za razliku od teorijskih kontrastivnih studija čiji je cilj pronaći odgovarajuće modele za usporedbu dvaju jezika te otkriti koje se od njihovih elemenata mogu uspoređivati i na koji način, za analizu frazema u ovome radu zanimljivija će biti primijenjena kontrastivna studija čiji je zadatak, kao dio primijenjene lingvistike, „pronaći mjesta mogućih poteškoća u površinskim ostvarajima kategorija kontrastiranih jezika” (Kružić 2011: 148–149).

¹⁴ Prema Oxfordovu rječniku, *take-out* ili *takeout* = a restaurant that cooks and sells food that you take away and eat somewhere else (2010: 1579).

¹⁵ O podrijetlu ovog frazema više u poglavlju 6.3.

Kao što je već navedeno, u ovome je radu polazišni jezik kontrastivne analize hrvatski jezik i njegov frazeološki fond. Kao rezultat kontrastivne analize, dobivene su tri skupine hrvatsko-engleskih frazema s onimskom sastavnicom:

1. potpuna podudarnost (jednak izraz i isti onim),
2. djelomična podudarnost (isti onim, ali djelomično ili potpuno različit izraz) i
3. nepodudarnost (različit izraz i različit onim/ili onima nema).

Frazeme se po skupinama promatra s gledišta opsega, nakon čega se istražuje i njihovo podrijetlo. Budući da je analiza pokazala uglavnom potpunu nepodudarnost hrvatsko-engleskih frazema s onimskom sastavnicom, cilj je analize promotriti hrvatski i engleski kao dva prostorno i geneološki udaljena jezika te istražiti njihove različitosti i posebnosti uvjetovane kulturološkom, socijalnom, političkom, povijesnom ili nekom drugom značajkom. Tijekom prikupljanja engleskih frazema iz jednojezičnih rječnika pronađeni su njihovi hrvatski ekvivalenti u *Rječniku stranih riječi* Vladimira Anića i Ive Goldsteina te u *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića, pa su i takvi izrazi uvršteni u ovu analizu¹⁶.

6.1. Potpuna podudarnost hrvatskih i engleskih frazema

od Adama <i Eve>

<ever> since Adam <and Eve>

Pandorina kutija

a Pandora's box

¹⁶ Ovi frazemi nisu pronađeni u hrvatskim frazeološkim rječnicima: *Occamova britva, poći u Damask, svi putevi vode u Rim, majka priroda, Murphyjev zakon, frejdovska omaška.*

<i>Damoklov mač</i>	<i>the sword of Damocles</i>
<i>star kao Metuzalem</i>	<i><as> old as Methuselah</i>
<i>posljednji Mohikanac</i>	<i>the last of the Mohicans</i>
<i>Tantalove muke</i>	<i>the agonies of Tantalus</i>
<i>Ahilova peta</i>	<i>sb's Achilles' heel</i>
<i>Pirova pobjeda</i>	<i>a Pyrrhic victory</i>
<i>Judin poljubac</i>	<i>Judas kiss</i>
<i>Sizifov posao</i>	<i>a Sisyphean task (labour)</i>
<i>prijeći/prelaziti Rubikon</i>	<i>cross the Rubicon</i>
<i>između Scile i Haribde</i>	<i>between Scylla and Charybdis</i>
<i>nevjerni Toma</i>	<i>a doubting Thomas</i>
<i>kopernikanski obrat</i>	<i>a Copernican revolution</i>
<i>ostvariti američki san</i>	<i>realise the American dream</i>
<i>Evina kći</i>	<i>daughter of Eve</i>
<i>bogat kao Krez</i>	<i>as rich as Croesus</i>
<i>Arijadnina nit</i>	<i>Ariadne's thread</i>
<i>mudar kao Solomun</i>	<i>wise as Solomon</i>
<i>Potemkinova sela</i>	<i>a Potemkin village</i>
<i>Sodoma i Gomora</i>	<i>Sodom and Gomorrah</i>

<i>džepna Venera</i>	<i>pocket Venus</i>
<i>u Abrahamovu krilu</i>	<i>in Abraham's bosom</i>
<i>Kolumbovo jaje</i>	<i>the egg of Columbus</i>
<i>bartolomejska noć</i>	<i>St. Bartholomew's night</i>
<i>zajahati Pegaza</i>	<i>mount Pegasus</i>
<i>Prokrustova postelja</i>	<i>Procrustean bed</i>
<i>Prometejev oganj</i>	<i>Promethean Fire</i>
<i>homerski smijeh</i>	<i>Homeric laughter</i>
<i>Augijine štale</i>	<i>the Augean stable(s)</i>
<i>play Russian roulette</i>	<i>igrati ruski rulet</i>
<i>Occam's razor</i>	<i>Occamova britva</i>
<i>a Freudian slip</i>	<i>frojdovska omaška</i>
<i>Murphy's Law</i>	<i>Murphyjev zakon</i>
<i>Mother Nature</i>	<i>majka priroda</i>
<i>All roads lead to Rome</i>	<i>svi putevi vode u Rim</i>
<i>if Mohammed will not go to the mountain, the mountain must go to Mohammed</i>	<i>ako neće Muhamed brijegu, mora brijeg Muhamedu</i>
<i>cut the Gordian knot</i>	<i>presjeći gordijski čvor</i>
<i>a Trojan horse</i>	<i>trojanski konj</i>

<i>Catch 22</i>	<i>kvaka 22</i>
<i>a Solomon solution</i>	<i>solomunsko rješenje</i>
<i>a black day (Friday)</i>	<i>crni petak</i>
<i>the Tower of Babel</i>	<i>kula babilonska</i>
<i>be a bigger Catholic than the Pope</i>	<i>biti veći katolik od pape</i>
<i>Big Brother</i>	<i>veliki brat</i>
<i>the Wheel of fortune</i>	<i>kolo sreće</i>
<i>When in Rome do as the Romans do</i>	<i>kad si u Rimu, ponašaj se kao Rimljanin</i>

U ovoj skupini hrvatski i engleski frazemi imaju isti onim i leksički jednake izraze, te samim time i podudarnu pozadinsku sliku. Iako većina hrvatsko-engleskih frazema ove skupine dijeli strukturno jednake izraze, postoje i iznimke kod kojih su vidljiva manja odstupanja (*Evina kći – daughter of Eve* [kćer od Eve], *Potemkinova sela – a Potemkin village* [Potemkinovo selo], *the Tower of Babel* [kula od Babilona] – *kula babilonska*). „Ako su kolokati u frazemima u različitim jezicima nejednaka leksičkoga značenja, ali pripadaju skupini riječi s istim morfološkim značenjem, frazeološko će značenje biti jednako“ (Turk, Opašić 2008: 21). Stoga se spomenuti hrvatsko-engleski frazemi i dalje smatraju potpuno podudarnima jer drugačiji raspored leksema ne mijenja pozadinsku sliku frazema.

Najbrojniji su frazemi mitološkoga podrijetla, nakon kojih u jednakom broju slijede biblijski i povijesno motivirani frazemi. Ostalih frazema ima najmanje, a čine ih frazemi književne provenijencije (*Big Brother – veliki brat*,

*Catch 22 – kvaka 22*¹⁷) te frazem s leksemom *Friday* (petak)¹⁸ koji u hrvatskome jeziku nema status onima kao i u engleskome. U ovoj skupini hrvatsko-engleski frazemi broje i neke onime koji se pojavljuju više od jednom (*Eva, Metuzalem, Rim* i *Solomun*, odnosno *Eve, Methusalem, Rome* i *Solomon*). Ova je skupina očekivano pokazala potpunu podudarnost frazema za koje je karakteristično da su prevedeni i prošireni u mnogim jezicima, zbog čega ih smatramo općeeuropskim frazemima (Turk 1994: 38). Budući da o frazemima s biblijskim i mitološkim onimima postoje brojni znanstveni članci i analize te je njihovo značenje uglavnom općepoznato, u ovoj ću se analizi zadržati na frazemima motiviranima nekom povijesnom ličnošću ili činjenicom.

Što se oblika, odnosno opsega frazema tiče, i hrvatski frazemi i njihovi u potpunosti podudarni engleski ekvivalenti u najviše slučajeva su skupovi riječi (*Ahilova peta – sb's Achilles' heel, nevjerni Toma – a doubting Thomas, Prokrustova postelja – Procrustean bed, homerski smijeh – Homeric laughter, zajahati Pegaza – mount Pegasus*), zatim frazemske rečenice (*When in Rome do as the Romans do – kad si u Rimu, ponašaj se kao Rimljanin*¹⁹, *All roads lead to Rome – svi putevi vode u Rim, if Mohammed will not go to the mountain, the mountain must go to Mohammed – ako neće Muhamed brijegu, mora brijeg Muhamedu*²⁰), dok frazemi s fonetskim riječima u ovoj skupini nisu zabilježeni.

¹⁷ Ovaj frazem značenja 'začarani krug, bezizlazna situacija' motiviran je istoimenim romanom američkog pisca Josepha Hellera iz 1961. godine.

¹⁸ Frazem *a black day* (*Friday*) (značenja 'nesretan dan') u engleskome jeziku upućuje na dva događaja. Prvi se odnosi na zloglasni petak, 24. rujna 1869. godine, kada su špekulanti izazvali veliku financijsku paniku na tržištu zlata. Drugi se događaj odnosi na dan nakon Dana zahvalnosti. Naime, američki praznik Dan zahvalnosti uvijek se obilježava četvrtog četvrtka u studenome, nakon čega slijedi jedan od najprometnijih dana za kupovinu kada trgovci nude velike popuste (www.dictionary.reference.com).

¹⁹ Značenje ovog frazema je 'treba se prilagoditi običajima sredine u kojoj se zatekneš', a podrijetlo poslovice seže iz razdoblja kršćanskih svetaca u čijim zapisima piše: „Svaki put kad idem u Rim, postim subotom, ali ovdje u Milanu to ne činim. I ti bi trebao poštivati pravila svoje Crkve ako ne želiš na sebe navući kakav skandal.“ (www.phrases.org.uk)

²⁰ Ovaj frazem značenja 'treba preuzeti inicijativu ako je onaj od kojeg se očekuje, ne pokazuje' motiviran je pričom o proroku Muhamedu, utemeljitelju islama. Naime, Muhameda su izazvali da opravda svoj status proroka te mu zadali da pozove k sebi brežuljak Safu. Nakon što se brežuljak nije odazvao niti pomaknuo, Muhamed je opazio da je to vjerojatno zato što bi takav pothvat izazvao prevelik šok za njegove sljedbenike. Zahvalan bogu na njegovoj milosti kojom je spriječena potencijalna katastrofa, Muhamed je odšetao do brežuljka (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 193).

Među njima prevladavaju imenički frazemi (*a Trojan horse – trojanski konj, a Freudian slip – freudovska omaška*²¹, *Occam's razor – Occamova britva*²², *Murphy's Law – Murphyjev zakon, Mother Nature – majka priroda, Sodoma i Gomora – Sodom and Gomorrah*), zatim glagolski (*cut the Gordian knot – presjeći gordijski čvor, play Russian roulette – igrati ruski rulet, zajahati Pegaza – mount Pegasus*), potom priložni frazemi (*u Abrahamovu krilu – in Abraham's bosom, između Scile i Haribde – between Scylla and Charybdis, od Adama <i Eve> – <ever> since Adam <and Eve>*) i pridjevski (*star kao Metuzalem - <as> old as Methuselah, bogat kao Krez*²³ – *as rich as Croesus, mudar kao Solomun – wise as Solomon*) koji su svi ujedno i poredbeni frazemi.

Prikupljena građa ove skupine potvrđuje frazeme s dvije onimske sastavnice (*Sodoma i Gomora – Sodom and Gomorrah, između Scile i Haribde – between Scylla and Charybdis, od Adama <i Eve> – <ever> since Adam <and Eve>*), a javljaju se i hrvatski frazemi čija je frazemska sastavnica posvojni pridjev nastao od vlastitoga imena (*the Tower of Babel – kula babilonska, a kopernikanski obrat – a Copernican revolution*²⁴, *cut the Gordian knot – presjeći gordijski čvor, St. Bartholomew's night – bartolomejska noć*). U ovoj skupini možemo pronaći i engleske frazeme čiji hrvatski ekvivalenti ne počinju velikim početnim slovom (*Mother Nature – majka priroda*²⁵, *the Wheel of fortune – kolo sreće*²⁶, *Big Brother – veliki brat, Catch 22 – kvaka 22*). Zabilježena su tek dva slučaja frazemske inačice među frazemima obaju jezika, što znači da su frazemske strukture ove skupine čvrste i bez mogućnosti zamjene

²¹ Govorna omaška koja prema Freudu nije slučajna, već je rezultat podsvijesti.

²² Metodološko načelo u filozofiji znanosti prema kojemu ne treba pretpostavljati više hipoteza nego što je nužno (<http://hjp.novi-liber.hr>).

²³ Ovaj frazem motiviran je pričom o kralju Krezu koji je vladao Lidijom sredinom 6. stoljeća pr. Kr., a bio je poznat po golemom bogatstvu.

²⁴ Ovaj frazem značenja 'radikalna promjena u mišljenju i djelovanju' motiviran je znanstvenim radom poznatoga poljskoga astronoma Nikole Kopernika koji je zaslužan za obrat u spoznajnoteorijskom gledištu (spoznavanje objekta ovisno je o spoznajnim moćima subjekta, a ne obratno) (<http://hjp.novi-liber.hr>).

²⁵ Izraz je motiviran drevnim poganskim božanstvom čije vlastito ime u ženskom rodu predstavlja plodnost Zemlje i svih njenih prirodnih blagodat (www.phrases.org.uk).

²⁶ Frazem svoje podrijetlo vuče iz mitološke priče o rimskoj božici Fortuni koja je nasumce okretala kolo te tako upravljala sudbinama ljudi (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 311).

sastavnica (*a black day (Friday) – crni petak, Sizifov posao – a Sisyphian task (labour)*)).

6.2. Djelomična podudarnost hrvatskih i engleskih frazema

<i>Prince Charming</i>	<i>princ iz bajke;</i> <i>princ na bijelom konju</i>
<i>play Lady Muck</i>	<i>glumiti damu</i>
<i>have more holes than Swiss cheese</i>	<i>biti pun rupa kao švicarski sir</i>
<i>as American as apple pie</i>	<i>američka posla</i>
<i>be like Siamese twins</i>	<i>sijamski blizanci</i>
<i>your road to Damascus</i>	<i>poći u Damask</i>
<i>pogodila je Amorova (Kupidova) strijela (strelica) koga</i>	<i>be hit by Cupid's arrow</i>
<i>strpljiv kao Job</i>	<i>the patience of Job/a saint</i>

Ovu skupinu čine hrvatsko-engleski frazemi koji dijele isti onim, no svojim izrazom i strukturom te frazemskom pozadinskom slikom djelomično se ili pak potpuno razlikuju od hrvatskih onimijskih frazema. Skupina broji najmanje hrvatsko-engleskih frazema s onimskom sastavnicom iz analizirane građe, a među njima se nalaze dva biblijska frazema i jedan frazem mitološkog podrijetla. Dva su frazema koja ukazuju na stereotipne predodžbe prema članovima nekog naroda, odnosno upućuju na svojstvo proizvoda nekog naroda (*as American as apple pie* [američki kao pita od jabuka] – *američka posla*, *have more holes than Swiss cheese* [imati više rupa nego švicarski sir] – *biti pun rupa*

kao švicarski sir). Frazem *be like Siamese twins* [biti poput sijamskih blizanaca] – *sijamski blizanci* nastao je determinologizacijom sintagme koja označava fenomen blizanaca čija su tijela sraštena *in utero*, dok bi značenje samog frazema bilo ‘bliskost i nerazdvojivost dviju osoba’. Preostala dva frazema ne pripadaju nijednoj skupini, a dok se frazemom *Prince Charming* [Princ Šarmantni] – *princ iz bajke* žele istaknuti pozitivne osobine kod muškarca o kakvom žene maštaju – ‘muškarac iz mašte’, frazemom *play Lady Muck* [glumiti damu Đubre] – *glumiti damu* žele se raskrinkati negativne osobine pretenciozne žene – ‘praviti se finom, hiniti finoću’.

I ova skupina sadrži najveći broj frazema koji oblikom odgovaraju skupu riječi (*strpljiv kao Job – the patience of Job/a saint, your road to Damascus – poći u Damask*²⁷), potvrđena je jedna frazemska rečenica (*pogodila je Amorova (Kupidova) strijela (strelica) koga – be hit by Cupid's arrow*), dok frazema opsegom fonetske riječi nema. Među njima prevladavaju glagolski i imenički frazemi, a u ovoj je skupini uočen i jedan primjer frazema s čak dvije frazemske inačice (*pogodila je Amorova (Kupidova) strijela (strelica) koga – be hit by Cupid's arrow*).

Dakako, i ova skupina broji hrvatske frazeme čija je frazemska sastavnica posvojni pridjev nastao od vlastitoga imena (*as American as apple pie – američka posla, have more holes than Swiss cheese – biti pun rupa kao švicarski sir, be like Siamese twins – sijamski blizanci*), kao i engleske frazeme čiji hrvatski ekvivalenti ne počinju velikim početnim slovom (*Prince Charming – princ iz bajke, play Lady Muck – glumiti damu*).

²⁷ Ovak frazem značenja ‘doživjeti viziju i obraćenje’ motiviran je biblijskom pričom o Sv. Pavlu koji je na putu u Damask doživio viziju Isusa i od tvrdog neznabošca postao najgorljiviji promotor kršćanstva (<http://hjp.noviliber.hr>).

6.3. Potpuna nepodudarnost hrvatskih i engleskih frazema

<i>go (come, get i sl.) by (on) Shank's mare (pony)</i>	<i>ići cipelcugom</i>
<i>the average (ordinary) Joe, Mr. Average,</i>	<i>prosječan građanin;</i>
<i>the man on the Clapham omnibus,</i>	<i>običan smrtnik</i>
<i>Joe Blow, Joe Soap (Citizen, Sixpack), Joe Bloggs</i>	
<i>I don't know whether I am Arthur or Martha</i>	<i>ne znam gdje mi je glava</i>
<i><as> mad as a March hare</i>	<i>lud sto gradi</i>
<i>be (get) in Dutch</i>	<i>biti u neobranom grožđu</i>
<i>before you can (could) say Jack Robinson</i>	<i>dok kažeš keks (britva)</i>
<i>it is as busy as Grand Central Station</i>	<i>vrvi kao u košnici</i>
<i>not on your Nellie</i>	<i>ni u ludilu</i>
<i>the sword of Damocles hangs over sb's head</i>	<i>visi mač nad glavom komu</i>
<i>on (at) the Greek calends;</i>	<i>na svetoga nikada</i>
<i>not in a month of Sundays</i>	
<i>talk to sb like a Dutch uncle</i>	<i>soliti pamet komu</i>
<i>since the days of Methuselah</i>	<i>od pamtivijeka</i>
<i>once in a month of Sundays</i>	<i>u rijetke petke</i>
<i>as a Band-Aid</i>	<i>za prvu ruku</i>
<i>it's <all> Greek to sb</i>	<i>to je špansko selo za koga</i>
<i>work like a dog (Trojan)</i>	<i>raditi kao sivonja</i>
<i><as> drunk as David's sow</i>	<i>pijan kao svinja (guzica)</i>

<i>get sweet Fanny Adams</i>	<i>dobiti šipak</i>
<i>no more Mr. Nice Guy</i>	<i>nema <tu> trte-mrte</i>
<i>it's a Chinese fire drill</i>	<i>ne zna se tko pije</i>
	<i>ni tko plaća</i>
<i>meet your Waterloo</i>	<i>slomiti (polomiti)</i>
	<i>zube na čemu</i>
<i>get sb's Irish up</i>	<i>dignuti živac komu</i>
<i>raise Cain</i>	<i>dići kuku i motiku;</i>
	<i>dići galamu do neba</i>
<i>build castles in Spain</i>	<i>graditi kule u zraku</i>
	<i>(oblacima)</i>
<i>grin like a Cheshire cat</i>	<i>smijati se od uha do uha</i>
<i>too many chiefs (and not enough Indians)</i>	<i>svi šefuju, a nitko ne radi</i>
<i>take coals to Newcastle; sell ice to the Eskimos</i>	<i>soliti more</i>
<i>Dutch courage</i>	<i>gutljaj za hrabrost;</i>
	<i>hrabrost iz flaše</i>
<i>send someone to Coventry</i>	<i>okrenuti leđa komu</i>
<i>not (just) whistle Dixie</i>	<i>ne govoriti napamet</i>
<i>go Dutch</i>	<i>pola-pola; fifti-fifti</i>
<i>it's double Dutch to me</i>	<i>to je za mene kineski; to je</i>
	<i>za mene špansko selo</i>

<i>live the life of Riley</i>	<i>živjeti na visokoj nozi; živjeti kao bubreg u loju</i>
<i>the real McCoy</i>	<i>prava stvar</i>
<i>a nosej Parker</i>	<i>zabadati (gurati) <svoj></i>
	<i>nos <u što></i>
<i>robbing Peter to pay Paul</i>	<i>prelijevanje iz šupljeg u prazno</i>
<i>a Monday morning quarterback</i>	<i>lako je biti general</i>
	<i>poslije bitke</i>
<i>(all) shipshape and Bristol fashion</i>	<i>sve u redu k'o u Beču</i>
<i>be in Queer Street</i>	<i>biti (naći se) u gabuli;</i>
	<i>biti u škripcu</i>
<i>an Indian summer; Saint Martin's summer</i>	<i>bablje ljeto</i>
<i>not for all the tea in China</i>	<i>ni za sve blago svijeta;</i>
	<i>ni za živu glavu</i>
<i>every Tom, Dick and Harry</i>	<i>svaka šuša</i>
<i>talk to someone like a Dutch uncle</i>	<i>soliti komu pamet; dijeliti komu lekcije</i>
<i>Greek meets Greek</i>	<i>diže se kosa <na glavi></i>
	<i>komu <od čega></i>
<i>otkriti/otkrivati Ameriku</i>	<i>discover (reinvent) the wheel</i>

<i>star kao Biblija</i>	<i><as> old as Methuselah</i>
<i>i mirna Bosna</i>	<i>and Bob's your uncle</i>
<i>ispraviti/ispravljati krivu Drinu</i>	<i>set the world to rights</i>
<i>praviti se Englez (Kinez, Tošo)</i>	<i>play dumb</i>
<i>biti dužan kao Grčka</i>	<i>be up to your neck in debt</i>
<i>proći (provesti se) kao</i>	<i>meet your Waterloo</i>
<i>Janko na Kosovu</i>	
<i>Katica (djevojka) za sve</i>	<i>a girl (man, person) Friday;</i>
	<i>a Jack of all trades</i>
<i>pričati (pripovijedati i sl.)</i>	<i>talk at large</i>
<i>Markove konake</i>	
<i>u Adamovu kostimu</i>	<i>in his birthday suit</i>
<i>u Evinu kostimu</i>	<i>in her birthday suit</i>
<i>od Kulina bana</i>	<i>since the days of Methuselah</i>
<i>za Kulina bana</i>	<i>in old (ancient) times</i>
<i>kao drvena Marija</i>	<i>like a cigar-store Indian</i>
<i>ravno je sve do mora (Kosova) komu</i>	<i>sb could care less</i>
<i>stajati (koštati) <koga> kao</i>	<i>cost <sb> an arm and a leg</i>
<i>svetog Petra kajgana</i>	
<i>to je <kao> Sveto pismo <za koga></i>	<i>it is <like> gospel</i>
	<i><truth> to sb</i>

<i>ići (hodati i sl.) od Poncija do Pilata</i>	<i>go from pillar to post</i>
<i>slati koga od Poncija do Pilata</i>	<i>send sb from pillar to post</i>
<i>ponavljati kao Švabo tra-la-la</i>	<i>sound like a broken record</i>
<i>borba Davida i Golijata</i>	<i>a turkey shoot</i>
<i>dobiti pakrački dekret</i>	<i>get your marching orders</i>
<i>proći pored koga kao pored</i>	<i>cut someone dead</i>
<i>turskog groblja</i>	
<i>(morati) sve opet Jovo nanovo</i>	<i>go back to square one</i>
<i>kasno Marko na Kosovo stiže</i>	<i>it's like closing the (barn)</i>
	<i>door after the horse has gone</i>
<i>Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba</i>	<i>come back none the wiser</i>
<i>noga lička, a cipela bečka</i>	<i>you can take the boy out of</i>
	<i>the village, but you can't take</i>
	<i>the village out of the boy</i>
<i>kao da je pao s Marsa</i>	<i>as if (though) sb had come</i>
	<i>from another planet</i>
<i>pušiti kao Turčin</i>	<i>smoke like a chimney</i>
<i>puno (mnogo) je vode</i>	<i>a lot of water has flowed</i>
<i>proteklo <Savom></i>	<i>under the bridge</i>

Pod potpunom nepodudarnošću podrazumijevaju se primjeri u kojima se hrvatski i engleski frazemi razlikuju svojim izrazom i onimskom sastavnicom, pa zbog toga govorimo o frazemima nepodudarne pozadinske slike. Značenje je engleskih frazema ove skupine najvećim dijelom semantički neprozirno, što se možda može pripisati i živopisnoj idiomatskoj slici koja potpuno nepodudarne frazeme dvaju jezika dovodi u suprotstavljen odnos. Među hrvatskim frazemima u ovoj skupini prevladavaju frazemi koji nisu vezani uz biblijsku, mitološku ili povijesnu priču, ili im je podrijetlo nepoznato. Zatim slijede frazemi povijesnog i biblijskog podrijetla, a najmanje je mitološki motiviranih frazema. Ista je situacija i s njihovim engleskim ekvivalentima. Ovakav rezultat poziva na detaljniju analizu povijesnih frazema obaju jezika preko čijeg bi se podrijetla jasnije mogao vidjeti utjecaj pojedinih civilizacija, njihovih običaja i geopolitičkih obilježja na konceptualizaciju svijeta hrvatskog naroda i naroda engleskog govornog područja.

Tako se na suprotnoj strani hrvatskim onimijskim frazemima nalaze engleski ekvivalenti kojima onimska sastavnica nije potrebna da bi frazemima svoga jezika oslikali ljudske osobine ili životne okolnosti: *ravno je sve do mora (Kosova) komu – sb could care less, ispraviti/ispravljati krivu Drinu*²⁸ – *set the world to rights, stajati (koštati) <koga> kao svetog Petra kajgana – cost <sb> an arm and a leg*²⁹, a isto vrijedi i za engleske onimijske frazeme i njihove hrvatske ekvivalente: *get sweet Fanny Adams*³⁰ – *dobiti šipak, as a Band-Aid*³¹ –

²⁸ Frazem je vjerojatno motiviran krivudavim koritom rijeke Drine.

²⁹ Prvi zapis s frazemom *cost <sb> an arm and a leg* [košta nekoga nogu i ruku] datira iz vremena nakon Drugog svjetskog rata. Budući da je to mučno razdoblje obilježeno ratnim razaranjima u kojima su mnogi (američki) vojnici izgubili ruku ili nogu, pretpostavlja se da je izraz referenca na veliku patnju koju su ti ljudi prolazili, ali i referenca na veliku vrijednost koju nose ovi ekstremiteti (www.phrases.org.uk).

³⁰ Ovaj frazem morbidnog podrijetla veže se uz priču o osmogodišnjoj djevojčici Fanny Adams koja je brutalno ubijena 1867. godine, a čije je osakaćeno tijelo pronađeno u polju nedaleko od grada Altona u Engleskoj. Priča je ubrzo digla stanovništvo na noge, a njeno je ime postalo sinonimom za mlade nedužne žrtve ubojstva. Nedugo nakon toga članovi britanske Kraljevske ratne mornarice opravdali su status okrutnog britanskog humora te su ime djevojčice počeli koristiti kao referencu na neukusnu konzerviranu mesnu hranu. Ime *Fanny Adams* tek je kasnije dobilo značenje 'apsolutno ništa', a početkom 20. stoljeća zabilježeno je eufemistično značenje inicijala ovoga imena (F.A.) koji se igrom slučaja poklapaju s otprije poznatim izrazom *fuck all* [jebeš sve] (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 283).

³¹ Band-Aid je naziv poznate američke marke flastera.

za prvu ruku, *grin like a Cheshire cat*³² – smijati se od uha do uha, *get sb's Irish up*³³ – dignuti živac komu, *a Monday morning quarterback*³⁴ – lako je biti general poslije bitke. S druge strane, kao engleski ekvivalenti hrvatskim frazemima javljaju se frazemi s drugačijim onimima, što je vrijedan podatak iz kojega se mogu iščitati brojne kulturno-povijesne priče i specifičnosti običaja hrvatskoga i engleskoga naroda. Takvi su primjeri: *i mirna Bosna*³⁵ – *and Bob's your uncle, (all) shipshape and Bristol fashion*³⁶ – *sve u redu k'o u Beču, it's <all> Greek to sb – to je špansko selo za koga, it's double Dutch to me – to je za mene kineski*.

Ova skupina sadrži najveći broj frazema koji svojim opsegom odgovaraju skupu riječi (*an Indian summer – bablje ljeto, take coals to Newcastle*³⁷ – *soliti more, u Evinu kostimu – in her birthday suit, za Kulina bana – in old (ancient) times, talk to sb like a Dutch uncle – soliti pamet komu*), nakon čega slijede frazemske rečenice kojih ima znatno više nego u prethodnim skupinama (*it's a Chinese fire drill*³⁸ – *ne zna se tko pije ni tko plaća, puno (mnogo) je vode*

³² Iako podrijetlo ovog izraza nije poznato, zna se da je prvi put zabilježen početkom 19. stoljeća, a najvjerojatnije je bio inspiracija za poznatu mačku s osmijehom od uha do uha iz romana *Alisa u zemlji čudesa* Lewisa Carrolla iz 1865. godine.

³³ Frazem *get sb's Irish up* [probuditi Irca (irsko) u kome] pokazuje kako govornici engleskog govornog područja (posebice Britanci) doživljavaju Irce kao izrazito nagle i temperamentne ljude.

³⁴ Ovaj frazem značenja 'onaj tko naknadno kritizira i govori što je trebalo učiniti' u doslovnom bi prijevodu glasio '(biti) vođa navale u ponedjeljak ujutro', a svoje podrijetlo vuče iz sporta, točnije američkog nogometa. Naime, vođa navale zadužen je za organiziranje napada i dodavanje lopte hvatačima, a taj je izraz u američkom engleskom dobio i dodatno značenje – 'osoba koja organizira i vodi neki posao ili projekt'. Godine 1931. poznati je harvardski vođa navale Barry Wood prvi upotrijebio izraz *a Monday morning quarterback* želeći iskritizirati sportske novinare koji su pisali pompozne članke želeći što bolju tiražu (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 191).

³⁵ Frazem odražava vjekovno povijesno iskustvo. Naime, prostor Bosne oduvijek je bio poprište sukoba i ratova, a neki su imali dalekosežne posljedice. Primjerice, atentat kojeg je Gavrilo Princip izvršio nad Franjom Ferdinandom u Sarajevu bio je povodom za Prvi svjetski rat.

³⁶ Ovaj je frazem prvi put zabilježen u 19. stoljeću, a prvotno se odnosio na trgovački uspjeh engleske luke Bristol. Izraz je specifičan za govorno područje Velike Britanije te se uglavnom ne koristi na drugim engleskim govornim područjima (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 259).

³⁷ Izraz čije je značenje 'raditi suvišan, besmislen posao' prvi je put zabilježen u 17. stoljeću, a slične je frazeme moguće pronaći i u drugim jezicima (*selling snow to Eskimos* [prodavati snijeg Eskimima], *selling sand to Arabs* [prodavati pijesak Arapima], *voditi goluba u Veneciju*) (www.phrases.org.uk).

³⁸ Posvojni pridjev „kineski“ koristi se u pogrdne svrhe još od razdoblja Prvog svjetskog rata i prvih europsko-kineskih odnosa. Britanski su vojnici za vrijeme Prvog svjetskog rata nesposobne pilote nazivali *Chinese aces* [kineskim asevim], za gruba su slijetanja imali naziv *Chinese landing* [kinesko slijetanje], a svaku bi zbunjujuću i neorganiziranu situaciju prozvali *Chinese fire drill* [kineska vatrogasna vježba]. Podrijetlo ovog izraza seže s početka 20. stoljeća, kada su časnici na jednom britanskom brodu provodili vatrogasnu vježbu u kojoj je kineska posada imala ulogu „ljudskog lanca“ za prijenos posude s vodom s jednog kraja broda na drugi.

proteklo <Savom> – *a lot of water has flowed under the bridge*). Frazema fonetskih riječi s onimom nema uopće, osim dva primjera hrvatskih frazema bez onimske sastavnice (*not on your Nellie* – *ni u ludilu, since the days of Methuselah* – *od pamtivijeka*).

Treća skupina potvrđuje i glagolske frazeme kojih ima u najvećem broju (*slati koga od Poncija do Pilata* – *send sb from pillar to post, pričati (pripovijedati i sl.) Markove konake* – *talk at large*), nakon kojih u jednakom broju slijede priložni (*not in a month of Sundays* – *na svetoga nikada, since the days of Methuselah* – *od pamtivijeka, od Kulina bana* – *since the days of Methuselah*) i imenički (*the real McCoy* – *prava stvar, borba Davida i Golijata* – *a turkey shoot*³⁹) te na kraju pridjevski (<as> *mad as a March hare*⁴⁰ – *lud sto gradi, star kao Biblija* – <as> *old as Methuselah*).

Ova skupina potvrđuje i velik broj frazema s dvije ili više onimske sastavnice i to u oba jezika (*proći (provesti se) kao Janko na Kosovu* – *meet your Waterloo*⁴¹, *kasno Marko na Kosovo stiže*⁴² – *it's like closing the (barn) door after the horse has gone, I don't know whether I am Arthur or Martha* – *ne*

Iako je cilj te vatrogasne vježbe bio ugasiti požar u strojarnici, naredbe su se tijekom izvođenja vježbe pobrkale i voda nikada nije završila u strojarnici. 1970-ih godina izraz *Chinese fire drill* dobio je dodatno značenje koje se zadržalo do danas. Naime, označava šaljivu igru koja se izvodi tako da kad automobil stane na crveno svjetlo svi putnici iskoče iz automobila, otrče krug oko njega te ponovno uđu u automobil zauzevši drugo mjesto (<http://mentalfloss.com/article/52989/what%E2%80%99s-origin-%E2%80%9Cchinese-fire-drills>).

³⁹ Frazem *a turkey shoot* [pucanje purana] može se odnositi na lovačku metodu u kojoj lovac pucnjem namjerno rasprši jato divljih purana. Budući da se jato nakon toga vraća na svoje mjesto, lovac čeka divlje purane koji su sada laka meta. Ovaj izraz može se odnositi i na natjecanje u strijeljanju purana iz daljine, a u vojnom žargonu označava zasjedu nesprenog i nenaoružanog neprijatelja kojeg je veoma lako poraziti (https://en.wikipedia.org/wiki/Turkey_shoot). U svakom slučaju, značenje frazema je neravnopravna borba u kojoj jedna strana ima veliku prednost pred drugom.

⁴⁰ Sastavnica *March* u ovom frazemu stoji za mjesec ožujak, a tada se, prema nekima, zečevi ponašaju neuobičajeno zbog parenja. Taj je idomatični izraz iz 16. stoljeća popularizirao i Lewis Carroll uvevši lika Ožujski Zec u svoje djelo *Alisa u zemlji čudesa* (www.phrases.org.uk).

⁴¹ Frazem *meet your Waterloo* [susresti svoj Waterloo] sinonim je za veliku životnu prepreku, nešto vrlo teško savladivo, a logično je povezan s velikim francuskim osvajačem Napoleonom Bonaparteom kojemu je bitka kod belgijskoga grada Waterlooa označila početak kraja vladavine. Ubrzo nakon tog poraza, slavni engleski pisci George Gordon Byron i Arthur Conan Doyle u svojim su djelima koristili spomenuti frazem („We have not yet met our Waterloo, Watson, but this is our Marengo.” iz romana *Povratak Sherlocka Holmesa* A. C. Doylea) (www.phrases.org.uk).

⁴² Povijest kaže da je Kraljević Marko bio turski vazal koji je u narodu ostao zapamćen kao spasitelj. Narodna epska pjesma zabilježila je zakašnjeli dolazak Marka na Kosovo, na kojem su bosanske, srpske i albanske snage već bile pobijedene od strane Osmanskog carstva. Da je Marko bio na Kosovu, to se, navodno, ne bi desilo (<http://vukajlija.com/kasno-marko-na-kosovo-stize>).

znam gdje mi je glava, *robbing Peter to pay Paul*⁴³ – prelijevanje iz šupljeg u prazno, *every Tom, Dick and Harry* – svaka šuš). Uočeni su i hrvatsko-engleski parovi poredbenih frazema (*kao drvena Marija – like a cigar-store Indian* [kao Indijanac u trafici]⁴⁴, *ponavljati kao Švabo tra-la-la*⁴⁵ – *sound like a broken record* [zvučati kao pokvarena ploča], *pušiti kao Turčin – smoke like a chimney* [pušiti kao dimnjak], *it is as busy as Grand Central Station* [prometno je kao na Grand Central Stationu] – *vrvi kao u košnici*), a javljaju se i hrvatski frazemi čija je frazemska sastavnica posvojni pridjev nastao od vlastitoga imena (*dobiti pakrački dekret – get your marching orders*, *proći pored koga kao pored turskog groblja*⁴⁶ – *cut someone dead*, *it's double Dutch to me – to je za mene kineski* ili *to je za mene špansko selo*).

Među potpuno nepodudarnim hrvatsko-engleskim frazemima uočeno je mnogo slučajeva frazemskih inačica, što znači da frazemske strukture ove skupine dopuštaju zamjenu sastavnica. To je posebice vidljivo kod onih frazema koji nisu povijesno, biblijski i mitološki motivirani, ili stoje kao ekvivalenti bez onimske sastavnice engleskim onimijskim frazemima (*build castles in Spain*⁴⁷ – *graditi kule u zraku (oblacima)*, *praviti se Englez (Kinez, Tošo) – play dumb*, *Katica (djevojka) za sve – a Jack of all trades*, *<as> drunk as David's sow*⁴⁸ – *pijan kao svinja (guzica)*).

⁴³ Pretpostavlja se da se vlastita imena u ovom frazemu odnose na apostole i mučenike, Petra i Pavla, koji su u kršćanskoj umjetnosti često prikazivani kao jednaki (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 244).

⁴⁴ Ovaj engleski frazem svoje podrijetlo vuče iz američke kulture, gdje je još od 17. stoljeća uobičajeno da se u trafikama u kojima se prodaju duhanski proizvodi nalaze drvene statue Indijanaca kao zaštitnog znaka industrije duhana (Američki Indijanci bili su prvi koji su Europljanima „predstavili” duhan).

⁴⁵ Iako za ovaj frazem nije točno utvrđeno podrijetlo, pretpostavlja se da je motiviran bliskim kontaktom Slavena i Nijemaca te činjenicom da ih Slaveni vrlo često nisu razumjeli što govore. Nijemce se često niziva Švabama, iako i samo ime Nijemac (kao i u srugih slavenskih naroda) znači ‘onaj koji ne zna naš jezik, koji je nijem’.

⁴⁶ Značenje ‘ne osvrtni se’ motivirano je činjenicom da u islamu ne postoji tradicija posjeta groblju, dakle živi se ne osvrću na grobno mjesto.

⁴⁷ Ovaj frazem potječe iz starofrancuskog jezika, a datira iz 13. stoljeća kada je Španjolska bila pod okupacijom Maura te kada bi svaki pokušaj izgradnje tvrđave ili dvorca od strane Španjolaca bio neuspješan pothvat (*Oxford Dictionary of Idioms* 2004: 47).

⁴⁸ Ovaj se frazem [pijan kao Davidova krmača] veže za komičnu narodnu priču o ženi Velšanina Davida Lloyd. Naime, David je imao krmaču sa šest nogu koja je privlačila brojne znatiželjnike, ali i ženu koja je voljela čašicu. Jedne je noći Davidova žena pretjerala s alkoholom te se je, u strahu od svoga muža, sakrila u štalu i zaspala na mjestu krmače. Drugog je dana David otvorio vrata štale u namjeri da znatiželjnicima pokaže svoju

Zanimljivi su i oni engleski frazemi čija je onimska sastavnica kratko i jednostavno vlastito ime koje predstavlja sinonim za prosječnost i neistaknutost običnog čovjeka, odnosno za tipičnog pripadnika neke skupine, javnosti ili naroda: *Katica za sve – a Jack of all trades, the average (ordinary) Joe, Mr. Average, the man on the Clapham omnibus, Joe Bloggs, Joe Blow, Joe Soap (Citizen, Sixpack) – običan smrtnik (prosječan građanin), every Tom, Dick and Harry – svaka šuš.* Za ovu je skupinu vrijedno i spomenuti kako nasuprot hrvatskim i engleskim onimijskim frazemima stoje frazemi čije su sastavnice fitonimi (*be (get) in Dutch – biti u neobranom grožđu, get sweet Fanny Adams – dobiti šipak*), zoonimi (*kasno Marko na Kosovo stiže – it's like closing the (barn) door after the horse has gone, turkey shoot, svinja*) ili pak somatizmi (*biti dužan kao Grčka – be up to your neck in debt, I don't know whether I am Arthur or Martha – ne znam gdje mi je glava, send someone to Coventry – okrenuti leđa komu, live the life of Riley – živjeti na visokoj nozi; živjeti kao bubreg u loju, a nosey Parker – zabadati (gurati) <svoj> nos <u što>*).

krmaču, no na njenom je mjestu ležala žena za koju se ubrzo pročulo da je najpijanija krmača koju su ikada vidjeli (<http://www.fromoldbooks.org/Grose-VulgarTongue/d/davids-sow.html>).

7. HRVATSKI I ENGLISKI FRAZEMI BEZ EKVIVALENATA

U ovom se poglavlju daje pregled hrvatskih i engleskih frazema s onimskom sastavnicom koji nemaju svog ekvivalenta te se svakom frazemu ukratko opisuje značenje, a za engleske se frazeme prevodi i slika, odnosno doslovnost. Značenja su pojedinih frazema, leksema i sintagmi preuzeta iz *Englesko-hrvatskog frazeološkog rječnika* Ivane Bendow, iz *Rječnika stranih riječi* Vladimira Anića i Ive Goldsteina te iz *Velikog rječnika hrvatskoga jezika* Vladimira Anića. Pojedini se engleski leksemi i sintagme pojavljuju i u hrvatskome jeziku, no ne smatraju se frazemima i nije ih moguće pronaći u hrvatskim frazeološkim rječnicima. To su onimi koji funkcioniraju kao metafore za ljudske osobine (eponimi *Don Juan*, *Jekyll i Hyde* i *Frankenštajn* te etnonim – *Samaritanac*), onim *Vječni grad* koji se u stilističke svrhe može javiti kao zamjena za toponim Rim te onimi *John Doe* za mušku i *Jane Doe* za žensku osobu, čiji bi ekvivalent u hrvatskome jeziku bila kratica *N.N.* (*nomen nescio* – ‘ime ne znam’).

7.1. Hrvatski frazemi bez engleskih ekvivalenata

držati se kao mila Gera – prenemagati se, prenavljati se, neprirodno se ponašati

Abrahamove godine – duboka starost

mučiti se kao Isus <na križu> – jako se mučiti

izdati (prodati) koga kao Juda Krista (Isusa) – iznevjeriti koga

proći/prolaziti (proživjeti/proživljavati) svoju (pravu) kalvariju (golgotu) – pretrpjeti/trpjeti velike muke (teškoće, probleme, nedaće), namučiti se/mučiti se
zreo za ludnicu (Vrapče) – neuravnotežen, u lošem psihičkom stanju, psihički bolestan

briga koga što Mađarska nema more (mora) – posve je svejedno komu, ne dira (ne uzbuđuje) ništa koga, ravnodušan je tko, baš koga briga za što

zaštićen kao <mrki (lički)> medvjed – potpuno zaštićen, nedodirljiv

čekati kao Mesiju koga – dugo čekati *koga*, iščekivati *koga* kao spasitelja (izbavitelja)

čuditi se kao vlaška mlada – čuditi se, snebivati se

držati se kao vlaška mlada – držati se ukočeno (neprirodno, zbunjeno)

muka Isusova (Kristova) je što – velika teškoća je *što*

neka visi Pedro – uvijek postoji dežurni krivac, odgovornost treba na nekoga prebaciti /makar i ne bio kriv/

ni sveti Petar – nitko <na svijetu>

dospjeti (upasti) u što kao Pilat u Vjeronanje – slučajno se naći na nekom mjestu /obično pogrešnom/

ima koga kao Rusa (Kineza) – ima *koga* u iznimno velikom broju

pijan kao Rus – jako pijan

piti kao Rus – mnogo i često piti, opijati se

raditi (funkcionirati) kao <švicarski> sat – odlično raditi (funkcionirati)

točan kao <švicarski> sat – vrlo točan, točan u minutu (sekundu)

nije turska sila – nije prijeko potrebno *što*, nije nužno *što*, ima još vremena, nije hitno *što*, nitko ne sili (ne tjera *koga*)

imati albanske svjećice – teško (teže) shvaćati, biti usporen u razmišljanju, sporo zaključivati, ne razumjeti od prve

<prava> bečka škola – dobar stari način ponašanja ili djelovanja; predstavnik općeprihvaćenih starih (tradicionalnih) vrijednosti

Judine škude – novac za prljave usluge

kao truba jerihonska – vrlo glasno, gromoglasno

kud svi Turci, tud i mali Mujo – ide *tko* za masom, radi *tko* što i drugi

7.1. Engleski frazemi bez hrvatskih ekvivalenata

not know sb from Adam (ne poznati nekoga (još) od (vremena) Adama) – ne poznati nekoga, ne znati ništa o toj osobi

an Aladdin's cave (Aladinova pećina) – mjesto koje skriva mnoštvo vrijednih predmeta

an Aladdin's lamp (Aladinova svjetiljka) – talisman (amajlija) koja ostvaruje želje onome tko ju posjeduje

a Bible-basher (udarač Biblijom) – pogrdan naziv za osobe koje na sve načine žele preobratiti druge ljude na kršćanstvo

the Bible Belt (biblijski pojas) – prostor južnog i središnjeg dijela Sjedinjenih Američkih Država u kojem većina stanovništva ima snažne tradicionalne kršćanske vrijednosti

a Bronx cheer (klicanje iz Bronxa) – nepristojan (vulgaran) zvuk kojeg stvara jezik pritisnut među usnama

a Colonel Blimp (pukovnik Balon) – stariji, umišljen čovjek sa zastarjelim idejama

Davy Jones's locker (kovčeg Davyja Jonesa) – na dnu mora, morsko dno

go to Davy Jones's locker (završiti u kovčegu Davyja Jonesa) – utopiti se u moru

a Dear John letter (pismo dragom Johnu) – pismo koje žena šalje muškarcu kada želi prekinuti ljubavnu vezu s njim

a Don Juan – nepostojani ljubavnik, raskalašeni rob strasti, muškarac nesposoban za dublje osjećaje koji u kratkim avanturama uzalud traži samodokazivanje ili idealnu ženu

Down Under (Dolje Ispod) – odnosi se na države Australiju i Novi Zeland

An Englishman's home is his castle (Englezu je dvorac njegov dom) – fraza kojom se želi iskazati koliko je Britancima važan dom i uspostava potpune autoritarnosti u njemu

Close your eyes and think of England (sklopi oči i razmišljaj o Engleskoj) – ako osoba sklopi oči i razmišlja o Engleskoj tijekom spolnog općenja, to znači da u tom činu nimalo ne uživa

I take/plead the Fifth (Amendment) (pozivam se na Peti amandman) – šutnjom odgovoriti na pitanje (Peti je amandman dio američkog zakona kojim se osobi pred sudom daje pravo na šutnju kao odgovor na pitanje; osoba ne može biti prisiljena da svjedoči protiv same sebe)

Fort Knox – prostor u koji je veoma teško (gotovo nemoguće) ući ili izaći zbog visokog stupnja osiguranja (Fort Knox je zgrada u kojoj Sjedinjene Američke Države drže svoje zalihe zlata)

a Frankenstein's monster (Frankenštajново čudovište) – stvorenje koje nije moguće kontrolirati i koje napada svog tvorca (izraz je preuzet iz romana *Frankenstein* Mary Shelley)

French leave (francuski dopust) – razdoblje odsustva s posla za koje se ne traži dopuštenje (u Francuskoj je u 18. stoljeću bio uobičajeno napustiti događaj ili zabavu bez odzdravljanja domaćina)

a French letter (francusko pismo) – tanko gumeno pokrivalo koje muškarac nosi tijekom spolnog općenja; prezervativ

Gordon Bennett – izraz koji se koristi u trenutku iznenađenja, čuđenja ili bijesa (ovaj se izraz počeo koristiti kako bi se izbjegao uzvik „Bože!“)

the Grim Reaper (Razjareni Žetelac) – smrt (na pojavu smrti nekada se gledalo kao na starog čovjeka s kosom)

be as happy as Larry (biti sretan poput Larryja) – biti veoma sretan i bezbrižan

Heath Robinson – izraz kojim se imenuje veoma kompliciran uređaj koji nije praktičan niti učinkovit (izraz je dobio ime po Heathu Robinsonu, britanskom umjetniku koji je crtao neobične, složene uređaje koji su vršili jednostavne zadatke)

Hobson's choice (Hobsonov izbor) – situacija u kojoj se naizgled nude dvije opcije, no ustvari samo je jedan izbor ispravan (Thomas Hobson bio je konjušar koji nije dopuštao ljudima da biraju kojeg će konja jahati)

the Ivy League (Ivy Liga) – skupina prestižnih koledža s dugom tradicijom smještenih na sjeveroistoku Sjedinjenih Američkih Država

Jane Doe (N. N.) – ženska osoba čije je ime tajna ili nepoznanica, posebice pred sudom

a Jack the Lad (momak Jack) – samouvjeren i neozbiljan mladić koji se ponaša samovoljno bez razmišljanja o posljedicama

a Jekyll and Hyde (Jekyll i Hyde) – podvojena ličnost, osoba s rascjepkanom osobnošću (izraz preuzet iz romana *Čudnovat slučaj dr. Jekylla i g. Hydea* autora Roberta Louisa Stevensona)

Jim Crow – izraz za opis stanja koje je na jugu Sjedinjenih Američkih Država bilo prisutno sve do 1960-ih, kada Afroamerikanci nisu imali ista građanska prava kao i bijelci (Jim Crow ime je fiktivnog afroameričkog lika iz pjesme popularne u 19. stoljeću)

Joe Public – javnost

John Bull – osoba, pojedinac, tipičan predstavnik Britanaca (izraz je preuzet iz romana *Povijest Johna Bulla* Johna Arbuthnota iz 1712. godine)

John Doe (N. N.) – muška osoba čije je ime tajna ili nepoznanica, posebice pred sudom

your John Hancock (*tvoj John Hancock*) – tvoj potpis (potpis Johna Hancocka bio je prvi potpis na Američkoj deklaraciji o neovisnosti iz 1776. godine)

a Job's comforter (Jobov tješitelj) – osoba koja nekoga rastuži dok ga pokušava oraspoložiti (Job je bio lik iz Biblije koji je potrpio velike patnje)

Johnny-on-the-spot (Johnny-na-licu-mjesta) – osoba koja je u svakom trenutku spremna za akciju, posebice za pomoć drugome

John Q Public – javnost

Lady Bountiful (Darežljiva Dama) – žena koja pomažući siromašnima želi ostaviti dojam te pokazati koliko je bogata

the Midas touch (dodir Midasa) – sposobnost brze zarade (Midas je bio kralj iz grčke mitologije koji je imao moć pretvaranja bilo kojeg predmeta u zlato)

Mickey-Mouse – nevažan ili nedovoljno dobar predmet u usporedbi s ostalim predmetima iste vrste

the Monday morning feeling (osjećaj ponedjeljka ujutro) – osjećaj nezadovoljstva zbog završetka vikenda i odlaska na posao

Mr Big (gdin Veliki) – najvažniji i najmoćniji čovjek u skupini, najčešće kriminalnoj

Mr Right (gdin Pravi) – muškarac koji bi po svojim kvalitetama i osobinama bio idealan supružnik za neku ženu

a New Man (Novi Muškarac, Moderan Muškarac) – muškarac koji vjeruje u jednakost spolova tako što pomaže svojoj ženi oko kućanskih poslova i odgoja djece

Old Nick (Stari Nick) – vrag

the Old Bill (Stari Bill) – policija

Parkinson's law (Parkinsonov zakon) – zakon koji kaže da se rad uvećava kako bi ispunio vrijeme raspoloživo za njegovo dovršenje

a peeping Tom (vireći Tom) – čovjek koji sa skrovita mjesta promatra žene dok se razodijevaju ili spolno opće; zadovoljavati znatiželju iz prikrajka

be like rearranging the deckchairs on the Titanic (preslagivati ležaljke na Titanicu) – uzaludna, besmislena radnja

a Renaissance man (renesansni čovjek) – inteligentan i učen čovjek koji ima širok spektar znanja

Rube Goldberg – vrlo kompliciran i nepraktičan plan (Rube Goldberg bio je Amerikanac čiji su komični crteži u novinama prikazivali složene i zamršene izume)

Sod's Law (Sodov zakon) – zakon koji kaže da će se, gdje god je to moguće, planovi izjaloviti i loše stvari dogoditi

grow like Topsy ((na)rasti kao Topsy) – vrlo brzo (na)rasti

like turkeys voting for (an early) Christmas (poput purana koji glasaju za rani Božić) – prihvaćanje situacije koja ima negativne posljedice (purica je životinja koju se tradicionalno jede za Božić)

an Uncle Tom (Ujak Tom) – Afroamerikanac koji na sve načine želi udovoljiti bijelcu (izraz potječe iz romana *Čiča Tomina koliba* H. B. Stowea, u kojoj je glavni lik rob)

Uncle Sam (Ujak Sam) – izraz koji se odnosi na vladu Sjedinjenih Američkih Država ili na državu općenito

aunt Sally (teta (ujna) Sally) – osoba, grupa ili institucija koju se često kritizira ili napada u javnosti

the luck of the Irish (sreća Iraca, irska sreća) – sreća koja prati nekoga

an admirable Crichton (izvrstan Crichton) – osoba vrijedna divljenja, osoba kojoj sve ide od ruke (izraz je vezan za Jamesa Crichtona, škotskog plemića koji je bio poznat po svojoj intelektualnoj i fizičkoj superiornosti)

for Africa (za Afriku) – nečega ima u obilju, nečega ima u velikom broju

appeal from Philip drunk to Philip sober (žalba pijanog Philipa trijeznom Philipu) – tražiti od nekoga da ponovno razmisli (da se predomisli) o nečemu s argumentom da je prijašnja odluka samo prolazna pogreška (izraz potječe iz anegdote o Filipu Makedonskom koji je osudio na smrt ženu, a koja je potom uložila žalbu zahtijevajući od njega drugu presudu, ali kada se otriježni)

appeal to Caesar (žalba Cezaru) – žalba najvišem autoritetu

back o'Bourke (zaleđe o'Bourke) – ruralno područje neke zemlje (obično se odnosi na unutrašnjost Australije i Novog Zelanda)

the best of British (sretno od Britanaca) – izraz kojim se nekome želi sreću u nekom pothvatu, posebice kada se zna da taj pothvat neće biti uspješan (izraz je skraćenica za punu frazu *the best of British luck to you*)

a Benjamin's portion (or mess) (Benjaminova porcija) – najveći udio porcija (izraz potječe iz Biblije, prema priči o Benjaminu, sinu židovskoga starješine Jakoba)

give someone Bondi (dati nekome Bondi) – divljački napasti nekoga (Bondi je surov starosjedilački klub)

bow down in the house of Rimmon (pokloniti se u Rimmonovoj kući) – odreći se svojih principa radi konformizma (Rimmon je bio bog štovan za vrijeme drevnog Damaska)

the British disease (britanska bolest) – problem ili mana koja je karakteristična za Britance, posebice sklonost industrijskim nemirima

Buckley's chance (Buckleyjeva šansa) – izgubljena (nikakva) šansa

go for a Burton (ići po Burtona) – biti uništen, upropašten ili ubijen

Caesar's wife (Cezarova žena) – osoba koja je lišena svakih sumnji i optužbi (izraz potječe iz priče o Juliju Cezaru i njegovoj ženi Pompeji)

catch a Tartar (uhvatiti Tatara) – susresti (uhvatiti, uloviti) osobu koja je inače razuzdana i neobuzdana (izraz svoje podrijetlo vuče od naroda nastanjenog u Rusiji, a po svojoj su prirodi bili divlji i surovi)

not a Chinaman's chance (ni Kinezova šansa) – ne postoji ni najmanja šansa

Mr Clean (gđin Čistunac) – častan i nekorumpiran političar

corn in Egypt (egipatski kukuruz, kukuruz iz Egipta) – izdašna (obilna) zaliha

Damon and Pythias (Damon i Pitijas) – vjerni i odani prijatelji

play the devil (or Old Harry) (igrati se vruga (Starog Harryja)) – nauditi (naštetiti) kome (*Old Harry* je drugi naziv za vruga na sjeveru Engleske još od 18. stoljeća)

whistle Dixie (zviždati Dixie) – upustiti se u nerealna maštanja, gubiti vrijeme (*Dixie* je neformalni naziv za južne zemlje Sjedinjenih Američkih Država, ali i naziv pjesme koja se puštala na marševima i bila popularna među vojnicima Američkoga građanskoga rata)

I'm a Dutchman (ja sam Nizozemac) – izraz kojim se izražava negodovanje ili nedvosmislena tvrdnja

that beats the Dutch (to nadmašuje Nizozemce) – nešto je neuobičajeno, zapanjujuće

the Elysian Fields (elizejska polja) – raj

even Stephens (or Stevens) (izjednačen Stephens) – (imati) jednake šanse

be in like Flynn (biti u nečemu poput Flynnna) – iskoristiti (zgrabiti) priliku, biti uspješan u nečemu

it'll be a frosty Friday (in July) (bit će leden (hladan) petak (u srpnju)) – malo je vjerojatno da će se nešto dogoditi

as game as Ned Kelly (odvažan poput Neda Kellyja) – veoma hrabar (Ned Kelly bio je poznati australski odmetnik i predvodnik bande)

all Sir Garnet (sve je Sir Garnet) – veoma zadovoljavajuće (Sir Garnet bio je vođa nekolicine uspješnih vojnih ekspedicija, a njegovo se ime povezuje s velikim reformama koje su se provodile u vojsci)

let George do it (neka George to učini) – neka netko drugi obavi posao i preuzme odgovornost

gnomes of Zurich (ciriški gnomi) – naziv za švicarske bankare koje se smatra zlokobnima

beware (or fear) the Greeks bearing gifts (pazi se Grka koji nose poklone) – ako suparnik ili neprijatelj pokazuje pretjeranu ljubaznost ili velikodušnost, valja biti na oprezu i paziti na njihove skrivene motive (izraz podrijetlo vuče iz priče o Troji)

Grody to the max (Grody do maksimuma) – neopisivo užasno (naziv *Grody* vjerojatno je inačica riječi *grotesque*, dok je izraz *to the max* skraćena verzija izraza *to the maximum point*)

groves of Academe (akademski gajevi) – izraz koji se odnosi na akademsku zajednicu

Hamlet without the prince (Hamlet bez princa) – izvedba ili predstava koja se odvija bez glavnog lika (izraz je motiviran pričom o predstavi *Hamleta* iz 1775. godine, kada je glumac koji je trebao utjeloviti princa pobjegao s ljubavnicom neposredno prije predstave)

out-Herod Herod (nadheroditi Heroda) – biti veoma okrutan, ponašati se nasilnički (tiranski) (izraz je motiviran pričom o ozloglašenom Herodu I. Velikom, kralju Judeje)

make a Horlicks of (načiniti Horlicks od čega) – napraviti nered, unerediti što *according to Hoyle* (prema Hoyleu) – prema planu, sukladno pravilima (Edmond Hoyle bio je pisac brojnih knjiga o kartaškim igrama koje su zvučale autoritativno)

every man Jack (svaki Jack) – svatko, svaka osoba

plain Jane (obična Jane) – neprivlačna djevojka ili žena

I'm all right, Jack (u redu sam, Jack) – izraz kojim se izražava nečija sebična samodopadnost

on your Jack (sam svoj Jack) – prepušten sam sebi

King Charles's head (glava kralja Charlesa) – opsesija (izraz potječe iz romana *David Copperfield* autora Charlesa Dickensa, u kojem je jedan od likova bio opsjednut odrubljenom glavom kralja Charlesa)

King or Kaiser (kralj careva) – izraz koji se odnosi na bilo kojeg moćnog vladara

a labour of Hercules (Heraklovi zadaci) – zadatak koji zahtijeva ogroman napor, snagu ili trud

Lady Luck – šansa (prilika, sreća)

land of Nod (Nodova zemlja) – stanje sna

Lenten fare (posna hrana) – oskudan obrok koji ne uključuje meso

all Lombard Street to a China orange (sva lombardijska ulica na kinesku naranču) – mali izgledi, male šanse, jedan naprema milijun; uložiti veliko bogatstvo na nešto obično (ulica Lombard u Londonu bila je sjedištem

lombardijskih bankara, a izraz *China orange* označava nešto beskorisno, bezvrijedno)

a London particular (londonska specifičnost) – gusta magla karakteristična za London

Lord of the Flies (Gospodar Muha) – vrag (izraz potječe iz istoimenog romana autora Williama Goldinga)

for the love of Mike (za Mikeovu ljubav) – izraz popraćen očajem kojim se iskazuje razdraženost, ogorčenost ili zaprepaštenost (ime *Mike* u ovom se izrazu vjerojatno koristi kao opće ime za Irca)

the mark of Cain (Kajinova stigma) – naziv za ubojicu; ozloglašenost (prema biblijskoj priči o Kajinu, prvom ubojici)

waltz (or walk) Matilda (pješakinja Matilda) – nositi zavežljaj osobnih stvari tijekom cipelcuga po svijetu (ime *Matilda* jedno je od naziva za zavežljaj kojeg su nosili Bušmani u Australiji)

the Matthew principle (Matejevo načelo) – načelo prema kojem bogati postaju još bogatiji, a siromašni još siromašniji (prema Evanđelju po Mateju)

the law of the Medes and Persians (zakon Medijaca i Perzijanaca) – nešto što se ne može mijenjati, što ne može biti promijenjeno

do a Melba (napraviti Melbu) – vratiti se iz mirovine, ponovno stupiti na scenu s nekoliko oproštajnih nastupa (australska operna pjevačica Melba poznata je po svojim mnogobrojnim „oproštajnim“ nastupima)

meek as Moses (or a lamb) (krotak poput Mojsija (janjeta)) – veoma krotak, blag

Mexican overdrive (meksička užurbanost) – neutralni položaj mjenjača koji se koristi tijekom vožnje nizbrdo (izraz je karakterističan za govor kamiondžija koji putuju na velike udaljenosti)

slip someone a Mickey Finn (podvaliti nekome Mickeyja Finna) – podvaliti nekome drogu u piće

Morton's fork (Mortonova vilica) – situacija koja nudi dvije opcije, a oba su izbora jednako neugodna

the shirt of Nessus (Nesova košulja) – destruktivna sila, razarajuće djelovanje (izraz potječe iz grčke mitologije, iz priče o kentauru Nesu kojeg je ubio Heraklo)

a New York minute (njujorška minuta) – trenutak, hip

paint the Forth Bridge (bojiti (ličiti) Forth Bridge) – posao kojeg se nikada ne može privesti kraju (čelična struktura mosta Forth Railway Bridge u Škotskoj zahtijevala je kontinuirano ličenje; most je toliko dugačak da su ga ličioc morali neprestano održavati)

pile (or heap) Pelion on Ossa (hrpa (gomila) Peliona na Ossu) – dodati još jedan težak posao već zahtjevnoj situaciji (Pelion i Ossa planine su u Grčkoj, a izraz potječe iz grčke mitologije)

at Her (or His) Majesty's pleasure (na zadovoljstvo njenog/njegovog Veličanstva) – biti zatvoren u britanskom zatvoru

Is the Pope (a) Catholic? (Je li papa katolik?) – izraz kojim se indicira da je nešto očigledno

be as pleased as Punch (biti zadovoljan poput Puncha) – biti veoma sretan zbog nečega (Punch je lik iz dječjih lutkarskih predstava za vrijeme Commedie dell' arte u Italiji)

the Queensberry Rules (pravila Queensberryja) – pravila pristojnog ponašanja

have had the Richard (imati Richarda) – biti nepovratno oštećen

somewhere to the right of Genghis Khan (negdje desno od Džingis-kana) – imati ekstremno desničarsko političko opredjeljenje

put on the Ritz (obući Ritz) – pokazivati raskoš, luksuz i ekstravaganciju (izraz je dobio naziv prema hotelijeru César Ritzu, čiji su hoteli u Parizu, Londonu i New Yorku postali sinonimom za veliki luksuz, otmjenost i raskoš)

round Robin Hood's barn (iza štaglja Robina Hooda) – (ići) zaobilaznim putem

a roll Jack Rice couldn't jump over (valjak Jack Rice nije mogao preskočiti) – velika svota novca

a Roland for an Oliver (Roland za Olivera) – brz, prikladan i učinkovit odgovor na nečije podbadaње; milo za drago

a Roman holiday (rimski praznik) – uživanje u tuđoj nevolji; naslađivanje

Scout's honour (izviđačeva čast) – čast na koju se osoba obvezala (zaklela) kao pripadnik izviđača

take the King's (or Queen's) shilling (uzeti šiling kralju (ili kraljici)) – biti regrutiran u vojnike (nekada je bilo uobičajeno platiti šiling osobama koje odlaze u vojnike)

not know shit from Shinola (ne znati dreka od Shinole) – biti neuk, neupućen, bezazlen

the real Simon Pure (pravi (istinski) Simon Pure) – pravi čovjek; originalna stvar

a sop to Cerberus (zalogaj Kerberu) – ponuditi nekome nešto kako bi ga udobrovoljio (Kerber je u grčkoj mitologiji bio troglavi pas koji je čuvao ulaz u Had)

old Spanish customs (or practices) (stari španjolski običaji (navike)) – dugogodišnja ali neovlaštena djelatnost

Sydney or the bush (Sydney ili grm) – sve ili ništa

Tom Tiddler's ground (polje Toma Tiddlera) – mjesto na kojem se lako profitira i zarađuje (izraz je dobio ime prema istoimenoj dječjoj društvenoj igri)

true as Bob (or God) (istinito poput Boba (Boga)) – potpuno istinito

Buggins's turn (Bugginsov red) – imenovati (zaposliti) nekoga sistemom rošade, a ne po zaslugama

Uncle Tom Cobley and all (ujak Tom Cobley i ostali) – naziv za dugu listu ljudi

make a Virginia fence (raditi virdžinijsku ogradu) – hodati nakrivljeno (vijugasto) u alkoholiziranom stanju (izraz je vezan za na virdžinijske ograde koje imaju oblik cik-cak)

walk Spanish (hodati po španjolski) – hodati pod prisilom

a wise man of Gotham (mudrac iz Gothama) – budalasta osoba (izraz potječe iz engleske narodne priče *Mudraci iz Gothama* o stanovnicima sela koji su pokazivali svoju lukavost glumeći glupavost)

the Eternal City (Vječni grad) – izraz kojim se imenuje grad Rim

Johnny-come-lately (Johnny-kasnije-dolazi) – zakašnjeli pridošlica; novajlija

keep up with the Joneses (ići ukorak s Jonesesima) – održavati korak sa susjedima; ima susjed pa moraš i ti; ne zaostajati za ostalima u materijalnim dobrima

excuse my French (oprostite na mom francuskom) – oprostite na izrazu; oprostite što ću se ružno izraziti (*francuski* je jezik od 19. stoljeća eufemizam za psovanje)

like a month of Sundays (kao cijeli mjesec pun nedjelja) – kao cijela vječnost; nikad kraja; nešto se čini dugotrajno

fiddle while Rome burns (svirati violinu dok Rim gori) – igrati se dok kuća gori; zanemariti bitno zbog bavljenja sitnicama

Rome was not built in a day (Rim nije sagrađen u jednome danu) – ništa se ne može preko noći; za sve je potrebno vrijeme; ništa se ne postiže na brzinu

a good Samaritan (Samaritanac) – milosrdan, dobrodušan čovjek

8. ZAKLJUČAK

Kontrastivnom analizom pokazalo se kako je najveća skupina hrvatsko-engleskih frazema s potpunom nepodudarnošću frazeološkog izraza, nakon čega slijedi skupina potpuno podudarnih hrvatsko-engleskih onimijskih frazema, dok je djelomično podudarnih hrvatsko-engleskih frazema najmanje.

Unutar skupine potpuno podudarnih hrvatsko-engleskih onimijskih frazema najviše je mitološki motiviranih frazema, nakon kojih slijede biblijski frazemi te frazemi motivirani nekom povijesnom činjenicom. Skupina djelomično podudarnih hrvatsko-engleskih onimijskih frazema najviše broji povijesno motivirane frazeme, dok je frazema biblijskog i mitološkog podrijetla najmanje. U skupini potpuno nepodudarnih hrvatsko-engleskih onimijskih frazema prevladavaju frazemi koji nisu vezani uz biblijsku, mitološku ili povijesnu priču, ili im je podrijetlo nepoznato. Zatim slijede frazemi povijesnog i biblijskog podrijetla, a najmanje je mitološki motiviranih frazema.

U sve tri skupine daleko su brojniji oni frazemi koji opsegom odgovaraju skupu riječi, zatim slijede frazemske rečenice i fonetske riječi kojih gotovo da i nema. Među frazemskim spojevima riječi uvjerljivo prevladavaju glagolski i imenički frazemi, a potom priložni i pridjevski.

Hrvatski i engleski onimijski frazemi u velikoj su se mjeri pokazali djelomično ili potpuno nepodudarnima, a u tim slučajevima nasuprot onimijskim frazemima stoje frazemi s drugačijim onimskim sastavnicama, ali i frazemi čije su sastavnice fitonimi (*grožđe, šipak*), zoonimi (*horse, turkey, svinja*) ili pak somatizmi (*arm, leg, neck, glava, zubi, živac, uho, leđa, noga, bubreg, nos*).

Sve su tri skupine potvrdile hrvatske i engleske frazeme čije su sastavnice posvojni pridjevi nastali od vlastitoga imena, a za koje je specifično da se u hrvatskome jeziku ne pišu velikim početnim slovom kao u engleskome jeziku (*kopernikanski obrat, ostvariti američki san, dobiti pakrački dekret, igrati ruski*

rulet, kula babilonska). Isto se tako kao ekvivalenti engleskim frazemima javljaju hrvatski frazemi jednaka izraza i podudarne pozadinske slike čiji onimi, iako isti u oba jezika, ne počinju velikim početnim slovom (*Mother Nature – majka priroda, Big Brother – veliki brat, Prince Charming – princ iz bajke*). Naposljetku, dvije su skupine potvrdile i postojanje englesko-hrvatskih frazema s dvije ili više onimske sastavnice (*Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba, borba Davida i Golijata, kasno Marko na Kosovo stiže, robbing Peter to pay Paul, every Tom, Dick and Harry*).

Na kraju se može zaključiti da frazemi s onimskom sastavnicom oslikavaju ne samo ljudske osobine i životne dogodovštine koje se u većini slučajeva metaforički zrcale kroz prizmu povijesnih, biblijskih i mitoloških ličnosti i događaja, već takvi frazemi upotpunjavaju i obogaćuju frazeološke fondove brojnih jezika te na taj način zbližavaju i učvršćuju (zajedničku) povijest njihovih jezika i kultura. Osim frazema koji su zajednički velikom broju jezika, iznimno su važni i nacionalni frazemi za koje se može reći da su vjeran pokazatelj posebnosti naroda u kojem su nastali, a iz čijih je onimskih sastavnica moguće iščitati njihove običaje, mitove, iskustva, ali i percipiranje drugih naroda i njihovih specifičnosti.

SAŽETAK

U ovome se radu analiziraju hrvatski i engleski frazemi s onimskom sastavnicom. Odabrani su frazemi kojima je sastavnica vlastito ime, odnosno toponim, etnonim ili antroponim. Cilj je rada kontrastivnom analizom utvrditi podudarnosti i razlike hrvatsko-engleskih onimijskih frazema. Analiza je pokazala da je odabrane frazeme moguće podijeliti u tri skupine.

Prva skupina predstavlja potpunu podudarnost hrvatskih i engleskih frazema, što znači da oba frazema imaju isti onim te leksički i strukturno ekvivalentan izraz i podudarnu pozadinsku sliku. U drugu skupinu svrstavaju se frazemi koji sadrže isti onim, ali su djelomično podudarni u izrazu. Treću skupinu čine značenjski podudarni primjeri koji se razlikuju i onimskom sastavnicom i izrazom ili jedan od frazema uopće ne sadrži onim.

KLJUČNE RIJEČI

hrvatski jezik, engleski jezik, frazem, frazeologija, frazalni glagol, idiom, kontrastivna analiza, onomastika, onim

Contrastive analysis of Croatian and English phrasemes with an onymic component

SUMMARY

This paper analyzes Croatian and English phrasemes with an onymic component, which can either have a status of a toponym, ethnonym or an anthroponym. The aim of this paper is to determine the similarities and the differences between Croatian and English onymic phrasemes using contrastive analysis as a method. The analysis has shown that phrasemes with onymic components can be divided into three groups.

The first group consists of correspondent Croatian and English onymic phrasemes, which means both phrasemes contain an identical proper name, lexically as well as structurally equal phrase and the same motivation for the figurative meaning, i.e. background. The second group consists of phrasemes that contain an identical proper name, but are partially different in phrase structure. The last group consists of Croatian and English phrasemes that share the same meaning, but differ in phrase structure, onymic component and background.

KEY WORDS

Croatian language, English language, phraseme, phraseology, phrasal verb, idiom, contrastive analysis, onomastics, proper name

IZVORI I LITERATURA

Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo (2000); *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb.

Anić, Vladimir (2006); *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb.

Barac-Grum, Vida (1990); „Mogućnosti preobrazbe vlastitog imena” u časopisu *Rasprave Zavoda za jezik*, 16 (br. 1), str. 15–20.

Bendow, Ivana (2006); *Englesko-hrvatski frazeološki rječnik*, Školska knjiga d.d., Zagreb.

Bendow, Ivana (2009); *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik*, Školska knjiga d.d., Zagreb.

Brdar, Mario; Brdar-Szabó, Rita (2001); „Vlastita imena između metonimijske Scile i metaforičke Haribde“ u časopisu *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 27, Zagreb, str. 31–48.

Brozović Rončević, Dunja; Žic Fuchs, Milena (2003/2004); „Metafora i metonimija kao poticaj u procesu imenovanja“ u časopisu *Folia onomastica croatica*, br. 12-13, HAZU, Zagreb, str. 91–104.

Cambridge International Dictionary of Idioms 2002. (ur. Elizabeth Walter), United Kingdom: Cambridge University Press.

Filipović, Rudolf (1999); *Englesko-hrvatski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb.

Fink-Arsovski, Željka (2002); *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Filozofski fakultet Sveučilišta, Zagreb.

Forko, Josipa (2009); „Prevođenje frazema – Sizifov posao” u časopisu *Hrvatistika*, 3 (br. 3), Filozofski fakultet Sveučilišta, Osijek, str. 93–98.

HER (2002); *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb.

Ivanetić, Nada; Karlavaris-Bremer Ute (1999); „Onimijski frazemi i konceptualizacija svijeta” u časopisu *Suvremena lingvistika*, 47–48 (br. 1), Ekonomski fakultet Sveučilišta, Rijeka, str. 131–142.

Ivir, Vladimir (1996); „Semantička neodređenost internacionalizama i njene posljedice na prevođenje” u časopisu *Suvremena lingvistika*, 41–42 (br. 1–2), Filozofski fakultet Sveučilišta, Zagreb, str. 245–254.

Jerolimov, Ivana (2001); „Frazemi sa somatskom sastavnicom na primjeru talijansko-hrvatske frazeologije” u časopisu *Suvremena lingvistika*, 51–52 (br. 1–2), Filozofski fakultet Sveučilišta, Zagreb, str. 87–99.

Klaić, Bratoljub (1984); *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.

Kružić, Barbara (2011); *Na vječnim lovištima love i Hrvati i Englezi – analiza hrvatskih i engleskih frazema vezanih za smrt* u časopisu *Hrvatistika*, 5 (br. 5), Filozofski fakultet Sveučilišta, Osijek, str. 147–162.

Lakoff, George; Johnson, Mark (1980); *Metaphors We Live By*, Chicago and London: University of Chicago Press, str. 3–9.

Longman Pocket Idioms Dictionary 2001. China: Pearson Education.

Marković, Ivan (2010); „O uporabi i značenju imenâ u hrvatskome” u časopisu *Folia onomastica croatica*, br. 19, HAZU, Zagreb, str. 175–202.

Menac, Antica (1970); „O strukturi frazeologizma” u časopisu *Riječ*, 18 (br. 1), Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, str. 1–4.

Menac, Antica (2007); *Hrvatska frazeologija*, Knjigra, Zagreb.

Menac, Antica; Fink-Arsovski, Željka; Venturin, Radomir (2014); *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak, Zagreb.

Opašić, Maja (2014); „Mogućnosti deonimizacije i apelativizacije biblijskih onima u hrvatskome jeziku“ u časopisu *Riječki filološki dani*, br. 9, Filozofski fakultet Sveučilišta, Rijeka, str. 501–510.

Opašić, Maja (2014); „Općeeuropski frazemi hrvatskoga jezika u *Rječniku stranih riječi* Bratoljuba Klaića“ u časopisu *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 40 (br. 2), Filozofski fakultet Sveučilišta, Rijeka, str. 411–434.

Oxford Dictionary of Idioms 2004. (ur. Judith Siefring), New York: Oxford University Press.

Oxford Advanced Learner's Dictionary 2010. (ur. Joanna Turnbull), London: Oxford University Press.

Peti, Mirko (1999); „O tzv. sadržaju imena“ u časopisu *Folia onomastica croatica*, br. 8, HAZU, Zagreb, str. 97–121.

Stanojević, Mateusz Milan (2013); *Konceptualna metafora: temeljni pojmovi, teorijski pristupi i metode*, Srednja Europa, Zagreb.

Turk, Marija (1994); „Naznake o podrijetlu frazema“ u časopisu *Fluminensia*, 6 (br. 1–2), Pedagoški fakultet Sveučilišta, Rijeka, str. 37–47.

Turk, Marija; Opašić, Maja (2008); „Supostavna raščlamba frazema“ u časopisu *Fluminensia*, 20 (br. 1), Pedagoški fakultet Sveučilišta, Rijeka, str. 19–31.

Vrgoč Dalibor; Fink-Arsovski, Željka (2008); *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak, Zagreb.

Vuković, Siniša (2007); „Onomastička terminologija“ u časopisu *Čakavska rič*, 35 (br. 1), Filozofski fakultet Sveučilišta, Split, str. 139–185.

<http://www.phrases.org.uk>

<http://hjp.novi-liber.hr>

<https://hr.wikipedia.org>

<http://www.thefreedictionary.com>

<http://dictionary.reference.com>